

Голас Радзімы

№ 3 (1833)
19 студзеня 1984 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

З Ленінскага праспекта Беларускай сталіцы і вуліц, якія прылягаюць да яго, сталі знікаць агароджы з літарай «М». Па ранейшых маршрутах пабеглі аўтобусы, тралейбусы, таксі. Ва ўсім гэтым мінчане бачаць прыкмету таго, што завяршаюцца работы па ўводу ў дзеянне першай чаргі метрапалітэна. Важнай падзеяй у будаўніцтве метро стала прыбыццё вагонаў з Мыцішчанскага машынабудаўнічага завода, якія пакуль што пастаўлены на кансервацыю. У сакавіку на галоўнай ветцы падземкі пойдзе пробны электрапоезд. А першая чарга метрапалітэна для пасажыраў будзе адкрыта 3 ліпеня, у дзень 40-й гадавіны вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.
НА ЗДЫМКУ: вагоны з рускага горада Мыцішчы ў дэпо першага беларускага метрапалітэна.

Фота П. КАСТРАМЫ.

КАПІТАЛЬНЫЯ УКЛАДАННІ У АГРАРНЫ СЕКТАР

«Перамены ў інвестыцыйнай
палітыцы»
Стар. 3

З СЁННЯШНЯГА НУМАРА ПАЧЫНАЕМ ДРУКАВАЦЬ НАТАТКІ ПІСЬМЕННІКА А. МАЛЬДЗІСА АБ ЯГО НАВУКОВАЙ ПАЕЗДЦЫ У АНГЛІЮ

«За Ла-Маншам, сярод беларусаў»
Стар. 5

Канстанцыя БУЙЛО:

БЕЛАРУСЬ — ШТОСЬЦІ
МАЁ КРЭЎНАЕ

«Для сэрца — вечнай маладосці»
Стар. 7

ЗА ЧАС сацыялістычных пераўтварэнняў у СССР інвестыцыі ў аграрную сферу эканомікі склалі каласальную суму. З 1918 па 1982 год — 566 мільярд рублёў, прычым 458,5 мільярда ўкладзена за апошнія 17 год. Вось дынаміка інвестыцый: 1966—1970 гады — 81,5 мільярда рублёў, 1971—1975 — 130,5 мільярда, у 1976—1980 гадах — 171,1 мільярда. У 1981 годзе асвоена 37,2 мільярда рублёў укладанняў, у 1982 — 38,3 мільярда. Савецкія эканамісты лічаць, што тэндэнцыя росту захавецца і ў будучыні, аднак акцэнт у інвестыцыйнай палітыцы істотна мяняецца.

У 50-х і асабліва ў 60—70-х гадах размова ішла пра стварэнне ў Савецкім Саюзе наднацыянальна-тэхнічнай базы сельскай гаспадаркі. Сёння гэта мэта ў агульным дасягнута: асноўныя вытворчыя фонды сельскай гаспадаркі краіны ацэньваюцца ў 272 мільярды рублёў, а энергетычныя магутнасці ўскладаюцца 666 мільянаў конскіх сіл. Іншымі словамі, створаны магутны матэрыяльна-тэхнічны патэнцыял, які дазваляе весці інтэнсіфікацыю сельскагаспадарчай вытворчасці па ўсіх асноўных напрамках. А іменна: комплексная механізацыя, шырокая меліярацыя зямель, развіццё аграхіміі, удасканаленне інфраструктуры, спецыялізацыя і камплектацыя вытворчасці з улікам навішых дасягненняў навукі і тэхнікі.

Аднак вузкіх месцаў у аграрным сектары эканомікі яшчэ многа. Перш за ўсё трэба вырашыць праблемы захоўвання, перапрацоўкі прадукцыі, яе транспарціроўкі. Справа ў тым, што на шляху ад поля і фермы да спажыва-

◆ МАТЭРЫЯЛЬНА-ТЭХНІЧНЫ ПАТЭНЦЫЯЛ СЕЛЬСКОЙ ГАСПАДАРКІ

◆ ПРАБЛЕМЫ, ЯКІЯ ЧАКАЮЦЬ СВАЙГО ВЫРАШЭННЯ

◆ НА КАРЫСЦЬ ПАТРЭБ ВЁСКИ

ПЕРАМЕНЫ Ў ІНВЕСТЫЦЫЙНАЙ ПАЛІТЫЦЫ

значная частка вырашанай і вырабленай прадукцыі псуецца, страчвае «таварны від». Немалаважнае значэнне маюць і нявырашаныя сацыяльныя праблемы. Умовы працы і быту на вёсцы горшыя, чым у горадзе, што ўскладняе рэгуляванне міграцыйных працэсаў. У выніку адток рабочай сілы з сельскай сферы ў гарадскую ў некаторых рэгіёнах краіны перавышае аптымальныя нормы.

Пераразмяркоўваючы інвестыцыі, дзяржава павялічвае ўкладанні, накіраваныя на вырашэнне сацыяльных праблем вёскі, а таксама і на ўдасканаленне інфраструктуры, гэта значыць на арганізацыю больш дакладна працуючай службы захоўвання, транспарціроўкі, перапрацоўкі і рэалізацыі сельскагаспадарчай прадукцыі.

У бягучай пяцігодцы (1981—1985 гады) на развіццё аграпрамысловага комплексу (АПК) краіны, уключаючы і галіны, што забяспечваюць сельскую гаспадарку сродкамі вытворчасці, выдзелена 233 мільярды

рублёў — каля адной трэці ўсіх капітальных укладанняў у народную гаспадарку СССР. К канцу 80-х гадоў удзельная вага ўзрастае да 33—35 працэнтаў агульнага аб'ёму ўкладанняў ва ўсе галіны эканомікі. Непасрэдна ў сельскую гаспадарку ў бягучай пяцігодцы прадугледжана накіраваць 190 мільярд рублёў.

Значная частка гэтых сродкаў пойдзе па-ранейшаму на папаўненне і абнаўленне асноўных вытворчых фондаў сельскай гаспадаркі. Хоць у апошняе дваццацігоддзе яны ўзраслі ў чатыры разы, а энергетычныя магутнасці — амаль у тры, паводле падлікаў эканамістаў, да 1990 года неабходна павялічыць асноўныя вытворчыя фонды ў паўтара раза, а энергетычныя магутнасці — у 1,7. Буйныя сродкі асвоіць трактарнае і сельскагаспадарчае машынабудаванне, машынабудаванне для жывёлагадоўлі і кормавытворчасці, камбікормавая і мікрабіялагічная прамысловасць. Вялікія інве-

стыцыі прызначаны для развіцця мясной, малочнай харчовай індустрыі.

Значныя сродкі патрабуюцца для будаўніцтва сучасных жылёлагадоўчых прадпрыемстваў — адкормачных пунктаў, малочных ферм, птушкафабрык. Апрача гэтага, 17 мільярд рублёў намечана выдаткаваць у бягучай пяцігодцы на патрэбы кормавытворчасці, умацаванне кармавой базы грамадскай жылёлагадоўлі. Мадэрнізацыя існуючых сельскагаспадарчых прадпрыемстваў абыдзецца ў 28,8 мільярда рублёў.

Ясна прасочваецца змяненне акцэнтаў інвестыцыйнай палітыкі дзяржавы на карысць сацыяльных патрэб вёскі.

Вось нагляднае супастаўленне. У 1976—1980 гадах у параўнанні з папярэднім пяцігоддзем затраты на будаўніцтва аб'ектаў вытворчага прызначэння і на набыццё тэхнікі ўзрас-

лі з 99,2 мільярда рублёў да 128,5 мільярда, на водагаспадарчае будаўніцтва — з 19,3 мільярда да 23,9 на электрыфікацыю сельскай гаспадаркі — з 2,9 да 3,3 мільярда рублёў, на закладку садоў, вінаграднікаў і іншых шматгадовых насаджэнняў — з 2,5 мільярда рублёў да 3,7 мільярда. Што ж тычыцца расходаў на будаўніцтва аб'ектаў невытворчага прызначэння (г. зн. сельскіх школ, дзіцячых садоў і дзіцячых, бальніц, Дамой культуры, магазінаў, прадпрыемстваў службы быту і г. д.) з 19,2 мільярда рублёў да 26,7 мільярда. Як бачым, тэмп росту расходаў на сацыяльныя патрэбы ўзрастае.

За пятнаццаць гадоў (з 1966 па 1980 год) у сельскай мясцовасці ўведзены ў эксплуатацыю жылыя дамы агульнай плошчай 500 мільянаў квадратных метраў. У 1981—1985 гадах мяркуецца пабудаваць жылых камфортабельных дамоў агульнай плошчай 176 мільянаў квадратных метраў, а ў наступным пяцігоддзі яшчэ на 15—18 працэнтаў больш. Акрамя таго, плануецца ўвесці ў эксплуатацыю 130 тысяч кіламетраў магістральных аўтамабільных дарог і 150 тысяч кіламетраў унутрыгаспадарчых.

Такім чынам, маючы магчымасць гібка мяняць інвестыцыйную палітыку капітальных укладанняў, дзяржава канцэнтруе інвестыцыйныя «ін'екцыі» па найбольш вузкіх месцах. На думку спецыялістаў, такі падыход ужо на першым этапе рэалізацыі Харчовай праграмы СССР, разлічанай да 1990-га года, дазволіць у значнай ступені інтэнсіфікаваць сельскагаспадарчую вытворчасць.

Анатоль КАСЫНКІН,
кандыдат эканамічных навук.

КАЛІ ПРАЙСЦІЯ ПА ЛІДЗЕ...

ГОРАД І ГАДЫ

Мы ўпершыню ўязджаем у незнаёмы горад. За акном аўтамабіля мільгаюць катэджы ў засені садоў, гмахі заводаў, камяніцы, астраўкі паркаў і сквераў, плошчы... Звычайны малюнак. Але мы не шукаем тут падабенства да іншых гарадоў. Наадварот: хочацца ўбачыць адзінае, непаўторнае. Бо гарады, бы людзі, павінны мець сваё аблічча.

Ліду, бадай, цяжка зблытаць з якім іншым горадам. У цэнтры яго знаходзіцца старажытны замак. І менавіта ён у многім вызначае сваясаблівасць забудовы бліжэйшых вуліц. Недалёка ад муроў высіцца 13-павярховы гмах інтэрната будаўнікоў. Неўзабаве будзе ўзведзены і вышынны жылы дом. Гэтыя будынкi, а таксама гасцініца «Ліда» і іншыя камяніцы зроблены па індывідуальных праектах з улікам канкрэтнага месца будаўніцтва. Гасцініца, да прыкладу, мае чатырохкутнію вежу з неонавым зубцам на страсе. Колеры сцен дамоў светлыя, што не дае ім губляцца на фоне чырвоных муроў.

Даўнія фотаздымкі даюць нам магчымасць уявіць колішнія павятовае мястэчка. Адна-двухпавярховыя дамы, брукаваныя цэнтральныя вуліцы з ланцужкамі тэлеграфных слупоў. Хто давадзіць, што гэта не Баранавічы ці Слонім, а менавіта Ліда? Аднастайнасць забудовы ведаў горад і потым. Другая сусветная вайна пакінула пасля сябе вялікія разбурэнні. Спатрэбіліся гады, каб загаць раны.

Толькі пасля гэтага Ліда пачала раздавацца ўшырыню. Але імкнуліся будаваць як найболей і найхутчэй. Эстэтычнаму боку надавалася мала ўвагі. Такі быў час. У спадчыну ад яго засталася

цэлыя кварталы з аднастайнымі дамамі. А сёння сярод іх вырастаюць адметныя пабудовы, якія і канцэнтруюць на сабе ўвагу. Тут жа сквер, поўны кветак і зеляніны.

Калі крочыш па Лідзе, адчуваеш лёгкасць забудовы, прастору, перспектыву. З гэтага пункту гледжання, досыць удала спланаваны цэнтр горада. Некаторыя старыя дамы, якія не мелі гістарычнай вартасці, знесены. Іншыя ж, наадварот, былі не толькі захаваны, але і адноўлены. Да прыкладу, нядаўна адчыніліся дзве ры фізкультурна-аздараўленчага комплексу. У ім да паслуг жыхароў два басейны, сауна, фізіятэрапеўтычныя і масажныя кабінеты. Камяніца вабіць незвычайнасцю сваёй архітэктуры. І нават няўдям, што гэта перароблены стары будынак.

Некалькі гадоў назад муніцыпалітэтам быў прыняты генеральны план развіцця горада да 2000-га года. Паводле яго, будуюцца новыя і папыраюцца старыя прадпрыемствы. Пасля заканчэння будаўніцтва чацвёртай чаргі лакафарбавага завода ён стане адным з буйнейшых у Еўропе. Добра вядома і гандлёвая марка лідскага піўзавода. Болей як сто гадоў тут вараць піва. Яно па праву лічыцца лепшым на Беларусі. Піўзавод таксама атрымае далейшае развіццё. На ўскрайку горада будуюцца буйны камбінат хлебапрадуктаў. Цяперашні, што знаходзіцца ў цэнтры горада, будзе знесены. На яго месцы раскінуцца прысады.

У аснове развіцця горада — стварэнне новых адміністрацыйных, прамысловых, культурна-бытавых, жылых комплексаў і зон адпачынку.

Адна з іх — у цэнтры горада на скрыжаванні вуліц Перамогі і Леніна. Тут ужо ўзвышаюцца новы Дом быту і універсам. Загнаны ў зямлю палі, дзе вырастае другі буйны універсальны магазін. Неўзабаве распачнецца будаўніцтва вышыннай гасцініцы, дома сямейных урачыстасцей і гарадскога Дома культуры, паліклінікі.

На старых малюнках Лідзейка, што цячэ ля замкавых муроў, досыць шырокая рака. Сёння яна абмялела, бо мае абмежаваны вадасбор. Але жыхары здолелі як мае быць скарыстаць сваю рачулку для адпачынку. Загацілі яе, атрымалася штучнае возера. У бліжэйшы час мяркуецца стварыць яшчэ тры такія вадасховішчы з пляжамі і лодачнымі станцыямі. Яны ўтвораць сучэльную зону адпачынку ў горадзе. Сродкі для гэтага ёсць. На азеляненне і абвадненне Ліды гарсавет штогод выдаткоўвае каля 1,5 мільяна рублёў.

Яшчэ адна адметнасць: на прадпрыемствах Ліды працуюць шмат моладзі. А ёй патрэбна жыллё. Таму ў горадзе, нібы грыбы, адзін за адным растуць інтэрнаты, дзе могуць пасяліцца адзіночкі. Маладая сям'я таксама мае магчымасць атрымаць тут адзін-два пакоі. Калі ж чалавек хоча па традыцый жыць «на зямлі», ён можа пабудаваць у Лідзе ўласны дом. Іншыя атрымліваюць добраўпарадкаваныя кватэры.

Адным словам, Ліда — горад інтэнсіўнага будаўніцтва. Ён расце і ўшырыню, і ўвышыню, захоўваючы пры гэтым сваё самабытнае аблічча. Новае, сучаснае лідскае дойлідзе ўдала спалучаюць з архітэктурна-планіровачнымі прыёмамі мінулага.

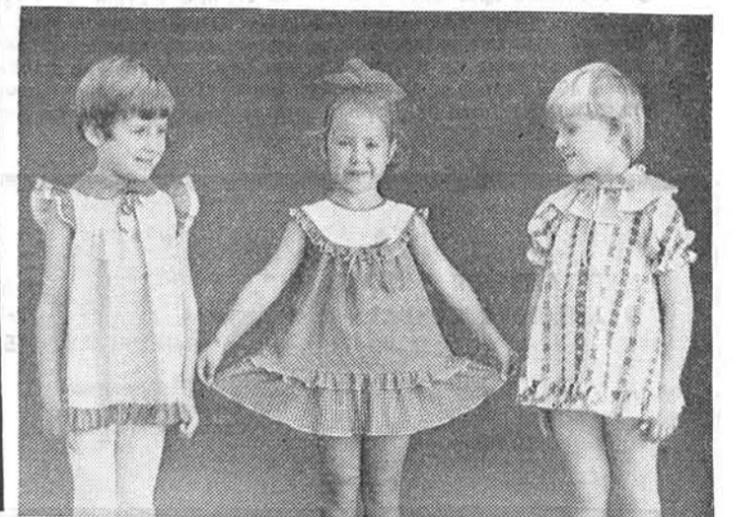
Сяргей АСТРАЎЦОУ.

Добрыя кантакты наладжаны за апошнія гады паміж калектывам Гродзенскай швейнай фабрыкі, работнікамі гандлю і пакупнікамі. Амаль усе мадэлі жаночых і дзіцячых сукенак, сукенак-касцюмаў, спадніц, куртак перад тым, як паступіць на канв'ер, дэманструюцца на спецыяльных выстаўках-продажах. Швейнікі ўважліва праслухоўваюцца да заўваг і пажаданняў пакупніц. — Такая садружнасць дае станоўчыя вынікі, — гаворыць намеснік галоўнага інжынера фабрыкі Тамара Разумоўская. — Штогод мы абнаўляем больш за 70 працэнтаў выпускаемых вырабаў. Сваю прадукцыю пастаўляем у магазіны нашай рэспублікі, у дзесяткі гарадоў Расійскай Федэрацыі.

НА ЗДЫМКАХ: у гродзенскім магазіне «Адзенне». За прылаўкам прадавец Тамара ПАЗНАНСКАЯ (ў цэнтры) і прадстаўнікі фабрыкі — намеснік галоўнага інжынера Тамара РАЗУМОЎСКАЯ (злева) і начальнік эксперыментальнага цэха Галіна КУЛЯШ — гутараць з пакупнікамі; дзіцячыя мадэлі адзення.

Фота А. ПЕРАХОДА, Г. СЯМЕНАВА.

ФРАНЦУЗСКАМУ РУХУ «ЗАКЛІК СТА»

З вялікай увагай азнаёміўся з вашым пасланнем, у якім вы гаворыце аб глыбокай заклапочанасці французскага народа рэзкім абвастрэннем міжнароднай абстаноўкі і аб росце яго рашучасці змагацца за справу міру.

У Савецкім Саюзе ведаюць аб дзейнасці вашага руху, у якім удзельнічаюць прадстаўнікі розных грамадскіх і палітычных колаў Францыі, вядомыя дзеячы культуры і навукі вашай краіны, ветэраны французскага Супраціўлення.

Пагроза ядзернай вайны сапраўды ўзрастае ў выніку пачатага размяшчэння ў Еўропе новых амерыканскіх ракет. І вы, вядома, справядліва ставіце пытанне аб ліквідацыі перашкод, што стаяць на шляху вырашэння праблем ядзернага раззбраення ў Еўропе за сталом перагавораў. Савецкі Саюз таксама за тое, каб ліквідаваць

такія перашкоды. Галоўная з іх — і ў гэтым пераконвае ўвесь ход Жэнеўскіх перагавораў — спробы ЗША і іх саюзнікаў дабіцца ваеннай перавагі. Іменна таму перагаворы ў Жэневе былі ператвораны Злучанымі Штатамі ў шырма для прыкрыцця сваіх планаў любой цаной размясціць у Заходняй Еўропе новую ядзерную зброю першага ўдару. І калі ЗША пачалі фактычнае разгортванне сваіх ракет, працяг перагавораў у гэтых умовах быў бы раўназначны саўдзелу ў ашуканстве еўрапейскай і сусветнай грамадскасці. Усякі непрудзяты чалавек зразумее гэта.

Усю адказнасць за ўзнікшае становішча нясуць, такім чынам, ЗША і тыя іх партнёры па НАТО, якія падтрымалі размяшчэнне новых амерыканскіх ракет на еўрапейскай зямлі.

Мы з поўным разуменнем адносімся да выказанай у вашым звароце

ўзросшай трывогі французцаў за будучыню нашага кантынента. Не ўтаю, што і ў савецкіх людзей галоўны клопат сёння — ліквідаваць пагрозу ядзернай вайны. Але мы лічым, што ўзнікшая сітуацыя не з'яўляецца незваротнай. Савецкае кіраўніцтва ўжо заявіла з усёй яскасцю, што, калі з боку краін НАТО будзе праяўлена гатоўнасць вярнуцца да становішча, якое існавала да пачатку размяшчэння ў Еўропе амерыканскіх ракет сярэдняй дальнасці, СССР будзе таксама гатоў зрабіць гэта. Тады, натуральна, адпала б і неабходнасць у тых мерах у адказ, якія Савецкі Саюз і нашы саюзнікі вымушаны цяпер прымаць і якія раўназначны той пагрозе, што ствараецца размяшчэннем новых амерыканскіх ракет у непасрэднай блізкасці ад нашых краін.

Як і раней, так і сёння, мы лічым, што ні адна магчымасць, ні адзін шанец не павінны быць упушчаны для

вяртання на шлях перагавораў з мэтай скарачэння ядзерных узбраенняў як на захадзе, так і на ўсходзе, на адзінай рэальна існуючай для гэтага аснове — аснове роўнасці і аднолькавай бяспекі. Усё больш значную ролю ў гэтым закляканы адыгрываць народы еўрапейскіх краін, шырокія колы грамадскасці.

Хацеў бы, каб усе французжанкі і французны цвёрда верылі ў тое, што Савецкі Саюз будзе і ў далейшым праводзіць курс на мір, разрадку і дружбу паміж народамі, будзе, не шкадуючы намаганняў, дабівацца спынення гонкі ўзбраенняў, перш за ўсё ядзерных.

Жадаю вам поспехаў у вашай высякароднай дзейнасці за вызваленне Еўропы і ўсёй нашай планеты ад навісшых хмар ядзернай небяспекі.

Ю. АНДРОПАЎ.

12 студзеня 1984 года.

падзеі • людзі • факты

СЕСІЯ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА РЭСПУБЛІКІ

У Мінску адбылася дзевятая сесія Вярхоўнага Савета Беларускай ССР дзесятага склікання. Дэпутаты абмеркавалі і зацвердзілі дзяржаўны план і бюджэт рэспублікі на 1984 год.

У плане на гэты год улічаны рэзервы росту эканомікі, павышэння эфектыўнасці яе галін. Прадугледжана больш рацыянальнае выкарыстанне вытворчага і навукова-тэхнічнага патэнцыялу матэрыяльных, паліўна-энергетычных і працоўных рэсурсаў. Падкрэслівалася, што плануемы ўзровень развіцця асноўных галін і рост нацыянальнага даходу забяспечаць далейшае павышэнне дабрабыту насельніцтва Беларусі.

Удзельнікі сесіі зацвердзілі таксама Указы Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР.

ПРАПАНАВАНА ВУЧОНЫМІ

ВІТАМІНЫ ў РАДЛІВАСЦІ

Калійна-медным названа новае ўгнаенне, першы эшалон якога адпраўлены ў раёны беларускага Палесся. Вытворчасць такіх вітамінаў урадлівасці пачало буйнейшае ў галіне аб'яднанне — «Беларуськалій».

Упершыню ў айчынай практыцы прапановы вучоных беларускіх навукова-даследчых інстытутаў глебазнаўства і аграхіміі, меліярацыі і воднай гаспадаркі да сільвініту дадалі, як мікраэлемент, медзь. Устаноўлена, што эфектыўна выкарыстаць тарфянікі і асушаныя балоты перашкаджае адсутнасць у землях іменна гэтага металу, што адбіваецца на якасці збожжавых і гароднінных культур.

Калі ўлічыць, што ў нашай рэспубліцы больш за 2,5 мільёна гектараў меліяраваных земляў, то становіцца ясна, якую важную прыбаўку можа даць прымяненне навінкі.

ЖЭЛЕ З «АНТОНАЎКІ»

Хоць яблык і не маюць нічога агульнага з вадарасцамі «агар-агар», але менавіта ў «антонаўцы» спецыялістам удалося адшукаць чыста марскі і незаменны ў кандытарскай справе харчовы кампанент, пры дапамозе якога спецыялісты ўсяго свету робяць цукеркі і іншую прадукцыю на аснове жэлю. Цяпер патрэбнасць у прывязной сыравіне адпады: тэхналогію вытворчасці гэтага рэчыва з яблыкаў распрацавалі і ўкаранілі з дапамогай вучоных спецыялістаў бабруйскай кандытарскай фабрыкі. Замена марскога прадукту не толькі не знізіла якасць вырабаў, але і дала магчымасць значна расшырыць іх асартымент. Кандытары асвоілі мармелад «Клубніца», «Яблычны», «Чарнічны», зефір «Беларускі», «Фантазія», «Бабруйскі» і іншую прадукцыю, дзе выкарыстоўваецца відомая «антонаўка».

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

ВЁСКА БУДУЕЦА

На вачах мяняе сваё аблічча вёска Колкі, што ў Петрыкаўскім раёне. На асушаных землях поўным ходам вядзецца будаўніцтва новага саўгаса імя Ульянава.

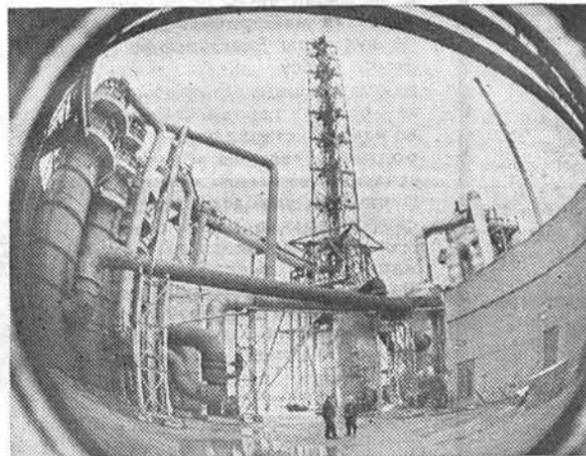
Пад'езд да грамадскага цэнтра Колак архітэктары задумалі як бульвар. На галоўнай вуліцы новага пасёлка вырастаць клуб на 400 месцаў, гандлёвы цэнтр, сярэдняя школа, адміністрацыйны будынак, аптэка, фельчарска-акушэрскі пункт, камбінат бытавога абслугоўвання. Побач — дзіцячы сад-яслі, спартыўны комплекс.

У новым населеным пункце не знойдзеш вышынных дамоў. Самы высокі — усяго на два паверхі. Каля кожнага дома — прысядзібны ўчастак, гаспадарчыя пабудовы.

А ў кіламетры ад Колак, за сцяной хвойнага лесу, размесціцца жывёлагадоўчы комплекс па вырошчванню і адкорму 5 000 галоў маладняку ў год. Для работнікаў жывёлагадоўлі ствараюцца добрыя бытавыя ўмовы.

Будаўнікі ўжо здалі ў эксплуатацыю пад'язную аўтадарогу, якая звязала Колкі з Петрыкавам, два інтэрнаты для будаўнікоў на 50 месцаў кожны, сталовую, гараж, складскія памяшканні. У стадыі будаўніцтва два 12-кватэрныя жылыя дамы, 5 адкормачнікаў — у вытворчай зоне.

НА ПРАЕКТНУЮ МАГУТНАСЦЬ

На Наваполацкім нафтаперапрацоўчым заводзе выведзена на праектную магутнасць устаноўка рэгенерацыі сернай кіслаты. Новы арганізаваны прадпрыемстве безадходную вытворчасць вадкіх парафінаў і выключыць забруджванне навакольнага асяроддзя.

НА ЗДЫМКУ: новая ўстаноўка рэгенерацыі сернай кіслаты.

НОВЫЯ ВЫРАБЫ

САМЫ МАГУТНЫ ў КРАІНЕ

На дзвесце кілаграмаў «пахудзела» новая машына, якая сышла з канвеера завода «Бабруйск-фермаш». Разам з тым самы магутны ў краіне раскідвальнік стаў яшчэ больш «дужым»: цяпер ён бярэ на борт 16 тон угнаенняў — максімальны груз для гэтай мадэлі. Новая машына адразу ўгнойвае паласу зямлі шырынёй да 12 метраў, прычым слой арганікі аднолькавы ў любым месцы паласы. Раскідвальнік дзякуючы аўтаматыцы лёгка кіруецца з кабіны трактара-цягача. Яго эфектыўную работу на палях забяспечыць спецыяльны дапаможны транспарт: ёмістасці для падвозкі арганікі з пачатку новага года пачне выпускаць «Магілёўсельмаш». Комплекс машын дасць магчымасць угнойваць да пяці гектараў у гадзіну.

Навінка ў Бабруйску запушчана на канвеер без спынення вытворчасці.

У мінулым годзе працаўнікам вёскі адпраўлена 200 мадэрнізаваных раскідвальнікаў, а ў сёлетнім яны атрымаюць 2 тысячы.

ПТУШКАГАДОЎЛЯ

МІЛЬЯРД ЯЕК

Мільярд яек атрымана ад 466 тысяч курэй на Гарадоцкай птушкафабрыцы за дзесяць гадоў яе існавання. Увесь гэты час адна з буйнейшых у рэспубліцы і вядучая ў Віцебскай вобласці спецыялізаваная фабрыка па вытворчасці дыетычных яек нарошчвала магутнасць. Пасля выхаду ў 1974 годзе на праектную адзнаку — 52,6 мільёна яек — гадавы аб'ём прадукцыі на тых жа плошчах павялічыўся больш чым удвая, а колькасць рабочых скарацілася на 50 чалавек.

ПА ШТУЧНАМУ РЭЧЫШЧУ

УТАЙМАВАННЕ ГАРЫНІ

Другое рэчышча атрымае Гарынь каля Давыд-Гарадка. Пачаліся падрыхтоўчыя работы па яго пракладцы.

Гарынь — рака асабліва. У час паводкі, прыняўшы воды ледзь ці не з усяго Валына-Падольскага ўзвышша, яна нясе іх больш, чым Прыпяць, у якую ўпадае. Разліваецца на дваццаць кіламетраў ушырыню. «Асадзе» часцей за ўсё падвяргаюцца Давыд-Гарадок, размешчаны на яе нізкіх берагах, навакольныя палі. Каб гэтага не адбывалася, вырашана пусціць раку ў абход горада па каналу даўжынёю каля пяці кіламетраў. У пікавы перыяд па ім будзе праходзіць больш тысяч кубаметраў вады ў секунду.

Акрамя таго, расшырыцца рэчышча каля Давыд-Гарадка. Па 14-кіламетроваму каналу значная частка сцёку будзе перакідвацца ў рэкі Ствігу і Льву.

Праект утаймавання Гарыні, распрацаваны беларускімі спецыялістамі, прадугледжвае ахову ад паводкавых вод Століна і 27 іншых населеных пунктаў, больш трыццаці тысяч гектараў сельскагаспадарчых угоддзяў.

ВЕСТНІ АДУСЮЛЬ

СТОЛІН. Тут завершаны мантаж новай аўтаматычнай тэлефоннай станцыі. Раённая тэлефонная сетка пашырылася яшчэ на 800 нумароў.

МІНСК. Дзве новыя мадэлі каляровых тэлевізараў пачне выпускаць сёлета мінскае вытворчае аб'яднанне «Гарызонт». Адзін з іх мае дыстанцыйнае кіраванне, другі аснашчаны кінескопам самапаведамлення.

МАГІЛЕЎ. Радасная вестка прыйшла з Масквы, з галоўнай выстаўкі краіны: калгасныя механізатары Іван Пазнякоў і Уладзімір Панцакоў за выдатныя поспехі ў працы ўзнагароджаны Дыпламамі гонару і аўтамашынамі «Масквіч». Адначасова з імі залатыя, сярэбраныя і бронзавыя медалі ВДНГ, а таксама каштоўныя падарункі атрымалі 295 лепшых жывёлаводаў, паляводаў і спецыялістаў Магілёўскай вобласці.

НАРОЎЛЯ. Яшчэ адна вуліца, забудаваная прыгожымі аднапавярховымі дамамі сучаснай архітэктурнай планіроўкі, з'явілася ў вёсцы Галоўчыцы. Пры кожным з 10 катэджаў ёсць вялікі гаспадарчы двор, склеп, агарод. Наваселлі справілі працаўнікі мясцовага калгаса.

Шклозавод «Нёман», што на Гродзеншчыне, — адзін з самых старых у Беларусі. Летась ён адзначыў свой 100-гадовы юбілей. Да гэтага падзеі была прымеркавана выстаўка, на якой экспанавалася дзвесце лепшых твораў мастакоў прадпрыемства. Сярод вырабаў са скла і крышталю шырокай колеравай гамы — і тыя, што адзначаны медалямі і прызамі міжнародных выставак.

НА ЗДЫМКУ: у зале выстаўкі.

ДЭВІД ПРОЙС: «МЫ ПАВЯЗЁМ ДАМОУ
ПАЧУЦЦІ ГЛЫБОКАЙ ПАВАГІ І ЛЮБВІ
ДА УСІХ, З КІМ ТУТ СУСТРАКАЛІСЯ»

ЖЫЦЦЁ — СВЯШЧЭННЫ ДАР

З 6 па 8 студзеня ў сталіцы нашай рэспублікі ў якасці гасцей Мінскай епархіі знаходзіліся старшынствуючы епіскап Амерыканскай лютэранскай царквы Дэвід Прайс з жонкай (ЗША), генеральны сакратар Хрысціянскай Сусветнай канферэнцыі пастар Любамір Міржаеўскі з Чэхаславакіі, член прэзідыума Міжнароднага камітэта за еўрапейскую бяспеку і супрацоўніцтва лаўрэат Міжнароднай Ленінскай імяні «За ўмацаванне міру паміж народамі» канонік Раймон Гаор з Бельгіі і доктар Крысцін Хрыстофер Мазабэра — прэзідэнт Метадысцкай царквы Зімбабве. Госці прыбылі ў Мінск з Масквы, дзе ўдзельнічалі ў пасяджэннях рабочага Прэзідыума Сусветнай канферэнцыі «Рэлігійныя дзеянні за выратаванне дару жыцця ад ядзернай катастрофы». Падзяліцца сваімі ўражаннямі аб знаходжанні ў нашай краіне і расказаць пра дзейнасць рэлігійных арганізацый па ўмацаванні міру паміж народамі гасцей папрасіў наш карэспандэнт **Рыгор ФАМІН**.

Крысцін Хрыстофер МА-ЗАБЭРА. На мяне Савецкая краіна зрабіла незабыўнае ўражанне, асабліва Беларусь, куды я прыехаў упершыню. Тут мы сустрэліся з кіраўнікамі розных рэлігійных культаў і пераканаліся, што веруючыя маюць усе магчымасці наведваць храмы, прысутнічаць на богаслужэннях, дзяржава не чыніць ім у гэтым ніякіх перашкод. Яны з'яўляюцца раўнапраўнымі грамадзянамі краіны. Мне было таксама прыемна ўбачыць, што служыцелі культу карыстаюцца вялікай павагай усяго народа за праводзімую ім работу па ўмацаванні міру і ўзаемаразумення паміж народамі нашай планеты.

Раймон ГАОР. Я ўжо добра знаёмы з вашай краінай, але быў рады прыехаць сюды яшчэ раз. Пасяджэнне рабочага Прэзідыума Сусветнай канферэнцыі «Рэлігійныя дзеянні за выратаванне дару жыцця ад ядзернай катастрофы», на мой погляд, прайшло паспяхова. Яно прадэманстравала, што за час пасады канферэнцыі імкненне веруючых да захавання міру яшчэ больш узмацавалася. Гэта адначасова ў прынятым рабочым Прэзідыумам Камюніке. Я б таксама падкрэсліў, што па пытанню барацьбы за мір — галоўнаму пытанню сучаснасці — цяпер значна ўзрасло ўзаемаразуменне паміж царкоўнымі дзеячамі розных рэлігій. Мір павінен быць захаваны на зямлі! Гэта наша адзінадушная думка. І мы прыкладзем усе намаганні для таго, каб свяшчэнны дар жыцця ніколі не падвяргаўся небяспецы. У многіх краінах дзейнасць духавенства мае вялікі ўплыў на грамадскую думку. Праз нашых прыхажан мы стараемся патрабаваць ад урадаў і дзяржаўных дзеячаў, каб іх палітыка была накіравана на забеспячэнне надзвычайных патрэб людзей, а не ставіла пад пагрозу само існаванне чалавечтва на нашай планеце.

Дэвід ПРОЙС. Несумненна, вельмі многае, што нам давалася ўбачыць і даведацца ў час гэтай паездкі, запамінацца надоўга. Але для мяне самым памятным і хваляючым было тое, што я атрымаў магчымасць маліцца ў храме разам з вашымі веруючымі ў час калядных ура-

чыстасцей. Мы маліліся аб міры і жыцці, аб гэтым свяшчэнным дары, на які ніхто не мае права рабіць замах. У нас у Злучаных Штатах веруючыя таксама моляцца аб міры. Я асабіста не ведаю ні аднаго чалавека, які б хацеў вайны. І ўсё ж яе пагроза існуе цяпер рэальна. Міжнароднае становішча значна ўскладнілася, а рознага ўзбраення назапашана столькі, што нашу планету можна знішчыць некалькі разоў. Гэтым мы глыбока занепакоены. Сярод нашай паствы ёсць нямала людзей, якія лічаць, што Савецкі Саюз пагражае Злучаным Штатам, маючы больш магутнае ўзбраенне. Яны баяцца, што іменна з-за гэтага можа пачацца вайна. Але, будучы тут, мы яшчэ раз пераканаліся, што ваш народ хоча толькі аднаго — міру. Аб гэтым гавораць усе людзі пры сустрэчах, аб гэтым моляцца ў царквах і малітвенных дамах. Аб гэтым гавораць і шматлікія помнікі ахвярам мінулай вайны. Мы, напрыклад, былі ў Хатыні, у музеі Вялікай Айчыннай вайны і цяпер добра ведаем, колькі гора і пакут давалася перажыць вашаму народу. Дваццаць мільёнаў жыццяў... Гэтая лічба прымусіць кожнага глыбока задумацца. У час вайны я таксама быў салдатам. І хоць наша часць знаходзілася далёка ад Еўропы, дзе вялі баі савецкіх войскаў (мы ваявалі на астравах у Ціхім акіяне), я і цяпер помню тых пачуццях саюзніцтва і добрага таварыства, якія мы зведалі да савецкіх людзей. Вельмі хацелася б, каб гэтыя пачуцці і добрыя адносіны паміж нашымі народамі сёння адраділіся зноў. А тых сродкі, што ідуць на ўзбраенне, былі б выкарыстаны для паляпшэння жыцця людзей. Мы павязем дамоў пачуцці глыбокай павагі і любові да ўсіх, з кім тут сустракаліся.

Любамір МІРЖАЕЎСКИ. У вашай краіне мне даводзіцца бываць нярэдка. І ўсякі раз я сустракаю тут гасціннасць.

Ад імя ўсіх членаў нашай групы я хачу выказаць глыбокую падзяку Прэзідыуму Вярхоўнага Савета вашай рэспублікі і, у прыватнасці, Старшыні Вярхоўнага Савета БССР, добра вядомаму і ў нашай краіне пісьменніку Івану Шамякіну за гонар быць прынятым прадстаўнікам ўрада Беларусі.

Наша сустрэча ў Маскве прайшла пры поўным ўзаемаразуменні, і рашэнне было аднадушнае — няма нічога больш важнага, чым мір, і трэба зрабіць усё, каб яго захаваць назаўсёды. У пасяджэннях рабочага Прэзідыума прымалі ўдзел прадстаўнікі самых розных рэлігій. Аднак мы змаглі зразумець адзін аднаго і ў гэтым галоўным для ўсіх жыццёвых планет пытанні прыйсці да адзінай думкі. Было б вельмі добра, калі б і кіраўнікі дзяржаў з рознымі сацыяльнымі сістэмамі таксама сыходзіліся ў думках па галоўных пытаннях сучаснасці. Магчымасці для гэтага, на мой погляд, ёсць. Неабходна проста жыць у духу прынятага, выпрацаванага Хельсінскай нарадай, развіваць паміж краінамі супрацоўніцтва ў самых розных галінах. Гэта даць магчымасць народам лепш ведаць і разумець адзін аднаго. А тых, хто адзін аднаго разумяе, заўсёды змогуць дамовіцца па любому пытанню.

САМЫ ШЧАСЛІВЫ ДЗЕНЬ

Вясёлымі народнымі мелодыямі сустрэў Палац культуры Белсаўпрофа маладых і шматлікіх гасцей, запрошаных на вясельле. Незвычайна праходзіў тут рытуал шлюбу рабочых мінскага вытворчага аб'яднання «Гарызонт» Святланы Лісаковіч і Андрэя Вярбіцкага. Арганізатары ўрачыстасці — маладзёжны клуб «Беларуская майстроўня» Палаца культуры Белсаўпрофа і бюро запісу актаў грамадзянскага стану Цэнтральнага раёна горада Мінска аб'ядналі старадаўнія народныя вясельныя абрады і сучасныя элементы вясельля. Перш чым змацаваць подпісамі стварэнне новай сям'і, маладым давалася вытрымаць шэраг выпрабаванняў. Пад жарты і прыказкі гасцей Святлана і Андрэй прадэманстравалі спрыт — дружна распілавалі бервяно. Жаніх паказаў сваю

спрактываванасць — з першага ўдару рассек палена, а нявеста праявіла кемлівасць у адказ на прапанову прынесці вады ў рэшаце. Здаўна на беларускіх вясельлях галаву новай сям'і жартам вызначалі па тым, хто адломіць большы кавалак паднесенага маладым каравая. Святлана і Андрэй даказалі прысутным, што гэты нялёгка абавязак яны падзеляць паміж сабой пароўну. Пад гукі ўрачыстай мелодыі

змацоўвалі подпісамі свой саюз Святлана і Андрэй Вярбіцкія. **НА ЗДЫМКАХ:** вось яна, новая сям'я — Святлана і Андрэй Вярбіцкія; вырашаецца пытанне, хто ў сям'і будзе галоўным; першае выпрабаванне — працай; гучыць народная мелодыя ў выкананні Аляксандра КАЛПАКОўСКАГА; дзеці абсыпаюць маладых збожжам — на шчасце.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

Адам Мальдзіс

ЗА ЛА-МАНШАМ, СЯРОД БЕЛАРУСАЎ

3 „АНГЛІЙСКАГА ДЗЭННІКА“

У канцы 1982 года загадчык сектара беларускай дакастрычніцкай літаратуры Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы АН БССР пісьменнік Адам Мальдзіс два месяцы правёў у Англіі. У бібліятэках Лондана і Оксфарда ён шукаў і вывучаў матэрыялы па гісторыі беларускай культуры.

У час прабывання ў Англіі А. Мальдзіс сустракаўся з прадстаўнікамі беларускай эміграцыі, знаёміўся з эмігранцкім друкам. Аб некаторых яго ўражаннях ідзе гаворка ва ўрўках з «Англійскага дзённіка», якія прапануюцца ў гэтым нумары чытачоў.

25 кастрычніка 1982 года.

Першым маім пачуццём, калі наш самалёт прыземліўся ў аэрапорце Хіт-роў, быў... жах. Мяркуюць самі: спусціліся мы з трапа, селі ў аўтакар, адчулі, што машына кранулася, міжвольна глянуў я на тое месца, дзе павінен быць шафёр, аж там — пуста! І тым не меней аўтакар ехаў, нібы на той свет, загубе насустрач. Насланне якое ці што? Але прыпалах мой доўжыўся толькі хвіліну. Тут жа ўспомнілася, што ў Англіі — левабаковы рух і таму кабіна шафёра знаходзіцца справа. Так яно і ёсць: вунь сядзіць шафёр — чамусьці ў чорных акуларах, хаця ўжо ноч на двары...

Значыць, падумалася, прыйдзеца безупынна памятаць, што знаходзіцца ў краіне, дзе рух — наадварот у параўнанні з нашым. І не толькі рух — і лад, і многае ў быцці і нормах.

Давядзецца прывучыць сябе да таго, што, пераходзячы вуліцу, трэба спачатку зірнуць направа, а толькі потым ужо — налева. Каб не трапіць пад колы.

Ды з вулічным рухам, супакойваў я сябе, звикнуцца можна. Пару дзён — і перастроіш сябе. А вось як звикнуцца з адваротным жыццём-быццём?

Хударлявая і дужа сярдзіта жанчына, мусіць прадстаўніца іміграцыйных улад, што сядзіць у праходзе, доўга круціць у руках кожны савецкі пашпарт... Падказваў унутраны голас: не ідзі да яе, ідзі вунь да таго мужчыны ў квадратных акуларах... Але мужчына ўсё яшчэ быў заняты сівым армянінам, стойка ж каля жанчыны ўжо вызвалілася, і невялічка чарга ззаду глядзела на мяне з неўразуменнем: чаго гэта ён? Жанчына таксама глядзела ў мой бок. «Няхай будзе, што будзе!» — заглушыў я ўнутраны голас. І пайшоў да стойкі.

— Хто вы такі і чаго прыляцелі ў Злучанае Каралеўства? — нібы пракурор у судзе, спытала жанчына.

Сілячыся ўспомніць англійскую мову, якая раптам зусім выветрылася з галавы, я адказаў, што працую ў Акадэміі навук і прыбыў сюды па камандзіроўцы ЮНЕСКА, каб шукаць і вывучаць беларускія кнігі і рукапісы.

— Якія яшчэ беларускія рукапісы і кнігі ў Лондане! — мае словы падаліся жанчыне яўна чырвонай крамолай. — Хопіць з вас і месца, каб вывучыць тое, чаго тут няма! — і бух мне ў пашпарт нейкі тэмпель.

— Але ж вось у гэтым дакуменце, што я атрымаў з Парыжа, гаворыцца аб двухмесячнай стypендыі. І адпаведная згода Брытанскага савета ёсць... Дазвольце хоць пазваніць у Брытанскі савет, высветліць справу...

— Нашто званы! Прадстаўнік Брытанскага каунсіла ёсць тут. Вунь той мужчына...

Мужчына падышоў, пашукаў мае прозвішча ў сваім спісе і спакойна прамовіў:

— Пра вас я нічога не ведаю, у мяне вы не значыцеся. Я сустракаю іншых людзей. І наогул, тут камандуюць іміграцыйныя ўлады... Што я магу?

Зразумела, нічым не змог дапамагчы і работнік савецкага пасольства, які ведаў аб маім прылёце і падышоў на «шумок».

— Нічога, — супакойце ён мяне, — заўтра аб усім раскажаце ў Брытанскім савецце. Няхай напішуць паперу да іміграцыйных улад, каб потым прадоўжылі вам тэрмін. Усё абдыдзеці! Горш толькі, што пры пасольстве жыццё свабоднага няма... Скажыце, містэр, — работнік пасольства звярнуўся да прадстаўніка Брытанскага савета, — вы не былі б так ласкавы ўзяць у сваю машыну

беларускага вучонага і дзевяці яго да першай недарагой гасцініцы?!

— На жаль, не, — суха адказаў англічанін. — У мяне будзе запоўнена ўся машына... А містэра Мальдзіса, — кінуў ён на мяне, — чакаюць ля выхаду.

— Вось табе і на! — падумалася. — То ён зусім нічога не ведаў пра маё існаванне, то раптам ужо ведае, што мяне чакаюць каля выхаду... Але хто?

Узяўшы ў другую руку свой чамадан, які сярэліва чакаў мяне каля стужкі транспарцёра, пацягнуўся туды, куды паказвалі стрэлкі. Ля выхаду сапраўды стаяў рэдзенькі натоўп сустрасаных. Чужыя абліччы, аб'якавыя позіркі... І раптам у руках аднаго чалавека ў круглых акуларах убачыў лісток паперы з надпісам «Мальдзіс!». Другі, ніжэйшы і паўнейшы, трымаў у руках раскрыты даведнік «Пісьменнікі Савецкай Беларусі». Каб пазнаць па фізіяноміі, значыць.

— Ну вось, цяпер вы ў парадку, — з палёгкай уздыхнуў работнік пасольства, які ішоў са мной да выхаду. — Заходзьце да нас, чым можам — дапаможам.

Вышэйшы мужчына, апрануты ў чорнае, выйшаў насустрач і прадставіўся:

— Айцец Аляксандр Надсон, старшыня рады Беларускай бібліятэкі і музея імя Францыска Скарыны ў Лондане. А гэта — Ян Міхалюк, старшыня Згуртавання беларусаў у Вялікабрытаніі. Ён нас і давязе да музея, дзе вы будзеце жыць. Так дамоўлена з Брытанскім савецкам. Бо музей, да вашага ведама, знаходзіцца не ў Лондане, а ў яго прыгарадзе Фінчлі. Ездзіць туды далакавата і дарагавата. І таму мы, параіўшыся з Брытанскім савецкам, рашылі, што найбольш зручна вам будзе жыць у адным з двух пакойчыкаў, якія ёсць пры нашым музеі для прыездных вучонах.

Што ж, вырашылі за мяне — дык вырашылі. Вядома, у такім варыянце ёсць і свае мінусы. Але і плюсы ёсць: не трэба будзе губляць дарагі час на паездкі. Ды і пры маім веданні англійскай мовы беларускае асяроддзе лепш, чым англійскае.

Выходзім з аэрапорта на стаянку машын, пакуем чамадан і сакаваж у багажнік маленькай машыны. Ян Міхалюк займае месца за рулём з правага боку, а мне прапануе сесці з левага — там, дзе ў нас шафёр (гэта лічыцца ганаровым месцам). Але я адмаўляюся: узнікне стрэсаванае адчуванне, нібы ты сам вядзеш машыну і ад цябе залежыць, урэзацца ці не ўрэзацца... На вуліцы — празрыстае паветра. Ледзь прабаваючыся скрозь жаўтлявае святло ліхтароў, ззяюць зоркі.

— А дзе ж славуты лонданскі туман? — пытаюся. — Думаў, траплю ў смог.

— Ужо гадоў з пяць, як зніклі туманы, — тлумачыць Аляксандр Надсон. — Раней былі густыя, бела-жоўтыя...

— Але, — умешваецца Ян Міхалюк, — сядзеш за руль — і нічога не відаць. Перад аўтобусамі нават пешыя ганцы беглі — каб дарогу паказаць і праходжых папярэджаць, — тут размоўца спыніўся перад шлагбаўмам: трэба было разлічыцца за стаянку.

— Чаму ж яны цяпер зніклі?

— Бо перасталі паліць каміны чорным вугалем. Раней лонданцы не ведалі цэнтральнага ацяплення. Толькі каміны ў зале. А ў спальню бралі — для сгарвання пасцелі — бутэлі з гарачай вадой. Потым жа пачаўся энергетычны крызіс, вугаль падаражаў, ацяпленне перавялі на больш танны газ — і ў паветры стала чысцей.

Так, у прыродзе стала чысцей. А ў грамадстве? Што трэба, каб у грамадстве знік той цёмны куродым, які ідзе ад іншых ваяўнічых прамоў і за акія-

нам, і тут, на Брытанскіх астравах? Пытанні, пытанні... І не падзелішы імі са спадарожнікамі. Бо што я ведаю пра іх? І як яны адносяцца да маіх разваг? Не, лепш адкласці ўсе дыскусіі на потым. Цяпер жа пагляджу на начны Лондан. Дзіўны ён нейкі, не адпавядае майму ранейшаму стэрэатыпу. Больш на вялікую вёску, чым на горад, падобны. Пераважаюць двухпавярховыя дамы-катэджы, раскіданыя без асаблівага плана. Вуліцы пачынаюцца, пятляюць, губляюцца.

— А мне здавалася, што ў Лондане павінен быць прамыя магистралі, — выказваю сваё неўразуменне.

— Бачыце, — бліснуўшы шкелцамі акулараў, павярнуўся да мяне Аляксандр Надсон. — Мы едзем не праз Сіці, не праз цэнтр Лондана, а навокал яго. Раней тут былі маленькія гарадкі і вёскі, таўны і віліджы. Людзі будаваліся так, як ішла дарога. А потым усё гэта злучылася ў адзін вялікі Лондан, які сапраўды нагадвае вялікую вёску. Нашы бібліятэка і музей таксама знаходзяцца ў колішнім маленькім гарадку Фінчлі, на паўночнай ускраіне Лондана. Пасля вайны тут знайшлі прытулак марыяне на чале з айцом Чаславам Сіповічам. Можна памятаеце, быў такі манастыр гэтага ордэна ў Друі, у Заходняй Беларусі. Яшчэ да вайны з тагачаснай Польшчы друіскія законнікі мусілі эміграваць ажно ў Кітай. Потым у Англію трапілі... У Фінчлі марыяне адчынілі царкву, дакупілі дом для школы імя Кірылы Тураўскага, у якой я матэматыку выкладаў. Бо я, да ведама вашага, скончыў матэматычны факультэт Лонданскага ўніверсітэта і толькі потым стаў духоўнай асобай... Але паколькі многія беларускія эмігранты, шукаючы лягчэйшага жыцця, выехалі з Англіі ў Амерыку і Аўстралію, дзяцей у школе становілася ўсё меней і меней, урэшце яна зачынілася зусім. Тады свае намаганні мы засяродзілі на арганізацыі бібліятэкі і музея, дакупілі пад іх яшчэ адзін каля тэдж. І сёння ў Фінчлі ёсць нібы маленькая беларуская вёсачка. Дарэчы, мы ўжо да яе пад'язджаем.

Машына спынілася каля невысокай металічнай агароджы, за якой цягнуўся двухпавярховы будынак. Калі б не металічная таблічка, якая сведчыла, што тут месцяцца бібліятэка і музей імя Скарыны, можна было б падумаць, што гэта звычайны жылы дом. Аляксандр Надсон дастаў з кішэнні вялізны пук ключоў і, беспамылкова выбраўшы патрэбныя, адчыніў масіўныя замкі.

— На ўсялякі выпадак забяспечваемся тут, — нібы апраўдваўся ён. — Цяпер і ў нас становіцца неспакойна.

— Як у Амерыцы, — дадаў Ян Міхалюк. — Вунь ужо і ў Фінчлі гойсаюць падшыванцы.

— Што зробіш, — уздыхнуў Аляксандр Надсон, — згубленае пакаленне. Не маюць куды сябе дзець, бо не хапае рабочых месцаў.

Уключаны электрычны ліхтар высветліў у холе партрэт Скарыны, рэпрадукцыі з яго гравюр. Стромкая лесвіца вяла з хола на другі паверх. Справа і злева бялелі дзверы.

— Куды ж далей?

— Сюды, калі ласка, у гэты калідорчык. Вам будзе пакойчык унізе — вось гэты. Побач — куханька, ванная. Адным словам, усё, што трэба.

Пакойчык аказаўся невялікі, аднак даволі ўтульны: ложка, круглы столик з лямпай, кніжны сталаж з шафаю, крэслы. Сапраўды: што яшчэ трэба для работы і адпачынку?!

— Па беларускаму звычайо трэба з дарогі перакласці, — прапанавалі гаспадар. — І чарачка знойдзеца. Прафесар Грачоці, ды вы ведаеце яго, ён нядаўна ў Мінску на канферэнцыі быў, беларускай літаратурай пачаў разам з вучаніцай Стамбаці займацца... Дык вось, прафесар Грачоці прыслаў нядаўна з Рыма пляшку вінаграднай гарэлкі. Сцвярджае, уласнага вырабу.

— Нашто ж італьянская, — запярэчыў я. — Можна і беларускую. Беларускі бальзам ёсць. І беларускае сала. І чорны хлеб.

Паклаўшы на лусту хлеба скрылёчак вэнджанага сала, Ян Міхалюк доўга яго нюхаў.

— Дзяцінствам пахне, — сказаў ён з тугою, — бацькоўскай хатай.

— А дзе яна ў вас была, калі не сакрэт?

— Недалёка ад Старобіна. На цяперашняй Салігоршчыне.

— І што ж вы яе так пакінулі?

— Цяжка было ў жыцці разабрацца, што да чаго. Малады быў. А цяпер перайначвае позна: сыны тут выраслі, нявесткі з'явіліся, — гаварыў ён засяроджана, з нейкай сялянскай разважлівасцю.

Але размова, хоць і падмацаваная беларускім бальзамам і італьянскай гарэлкай, нешта не клеілася. Можна дава-

лі сябе значыць стомленасць і позні час. А можа некаторыя насцярожана саспадары. Некалькі разоў ён задаваў наадта элементарныя пытанні па маіх кніжках — нібы правяраў, я гэта іх напісаў ці не я.

«Відаць, сумняваецца, — мільганула думка, — баіцца, ці не падманлілі мяне іншым чалавекам». Што ж, атмасфера халоднай вайны. І ачысціць яе куды цяжэй, чым лонданскае паветра.

Выпіўшы яшчэ для прыліку па кроплі, мы пажадалі адзін аднаму добрай ночы і развіталіся. Нясцерпна хацелася прыняць з дарогі гарачую ванну, але так жа нясцерпна марыў сон: у Мінску была ўжо недзе другая гадзіна ночы.

26 кастрычніка.

Пасля лёгкага сняданку Аляксандр Надсон пачынае паказваць мне бібліятэку і музей. Яны месцяцца ў васьмі пакоях — большых і меншых. У самым вялікім — чытальная зала. Пад партрэтам Якуба Коласа — выстаўка новых паступленняў перыядычных выданняў. З прыемнасцю заўважаю на стэндах нашы «Звязду» і «Польмя», «Чырвоную змену» і «Малодосць», нават «Піянер Беларусі», «Народную асвету», «Работніцу і сялянку». А «Голасу Радзімы» бібліятэка атрымоўвае некалькі экзэмпляраў.

— Ну як, — пытаюся, — чытаюць?

— Чытаюць. Прыязджаюць вечарам з розных раёнаў Лондана і чытаюць. Бываюць вучоныя-слависты з самых розных краін, заходзяць студэнты. Гэта ж, так сказаць, адзіная і таму самая большая беларуская бібліятэка ў Заходняй Еўропе. 15 мая 1971 года сабраліся мы тут на ўрачыстую цырымонію. Як сведчыць мемарыяльная табліца ля ўваходу, адчыніў бібліятэку вядомы оксфардскі славист прафесар Роберт Оці.

— Ведаю яго, сустракаліся на канферэнцыях у Маскве, Берліне. Заўсёды цікавіўся беларускай.

— І сваю цікавасць перадаваў вучням. Напрыклад, прафесору Макміліну, якога вы таксама добра ведаеце.

— А як жа, толькі сёлета быў два разы ў Мінску. Мне давялося рэцэнзаваць разам з іншымі аўтарамі яго англамоўную «Гісторыю беларускай літаратуры». Лічу, што гэта сур'ёзная праца. Хоць ёсць у ёй і месцы, з якімі не магу пагадзіцца.

— Дык вось, без Оці не было б Макміліна, іншых славистаў. Але Оці неўзбава памёр. На дзесяцігоддзі бібліятэкі раптоўна памёр і яе арганізатар біскуп Сіповіч. Нялёгкаю бібліятэчнаю ношу давялося ўзяць на свае плечы мне.

— І цяжкая гэта ноша? У колькі тысяч тамоў?

— Цяпер у нашых зборах больш дванаццаці тысяч назваў. А ў тамах будзе за трыццаць тысяч. Штогодны прырост складае да чатырохсот назваў. Пераважную большасць кніг мы атрымоўваем з Мінска па міжбібліятэчнаму абмену — узамен за англійскія часопісы па дакладных навуках.

— У бібліятэцы імя Скарыны напэўна ж ёсць выданні беларускага першадрукара?

— Толькі невялікі фрагмент з «Кнігі першай царстваў», выдадзенай у Празе ў 1518 годзе. Дакладней — асобныя лісты, якія, што асабліва цікава, ніколі не былі ў пераплёце. Купілі мы іх у 1975 годзе на аукцыёне ў Монтэ-Карла, калі распрадавалася частка слаўтай парыжскай бібліятэкі Сяргея Дзягілева. Памятаеце, маскоўскі літаратуразнавец Ілья Зільберштэйн пісаў у «Літаратурнай газете», што гэты фрагмент купіў нейкі англійскі «господин»... Даводжу да вашага ведама, што «господином» тым быў якраз я. Іншыя выданні Скарыны маем у фотакопіях. Дарэчы, ёсць у нас копія рэдкай кнігі Тэзея Амброзія Альбанезі, выдадзенай у 1539 годзе ў Падуі, гэта значыць там, дзе Скарына вучыўся. Уявіце сабе: ужо тады, пры жыцці нашага першадрукара, у італьянскае выданне трапіў у лацінскай транслітэрацыі тэкст адной старонкі з «Кнігі другой царстваў». На першы погляд, факт нязначны, аднак жа сведчыць, што ў Заходняй Еўропе добра ведалі пра Скарынаву справу яшчэ ў першай палавіне XVI стагоддзя.

— А іншыя рэдкія выданні?

— Мы маем каля дваццаці беларускіх кніг, выдадзеных да 1800 года. Гэта віленскія, куцейненскія, супрасльскія старадрукі. Ёсць у арыгінале «Статут Вялікага княства Літоўскага», праўда, толькі 1619 года, «Апісанне сармацкай Еўропы» Гваньіні, «Гісторыя Літвы» Кялоўвіча. Збіраем звесткі пра беларускія старадрукі ў іншых бібліятэках Еўропы.

— Даволі рэдкімі цяпер сталі і прыжыццёвыя выданні нашых класікаў XIX — пачатку XX стагоддзяў...

(Працяг будзе.)

СЛАВА АЎТАРА «ТРЭНАСА» І «ГРАМАТЫКІ»

СКРОЗЬ ЦЕРНІ

ДА 350-ГОДДЗЯ З ДНЯ СМЕРЦІ МЯЛЕЦЯ СМАТРЫЦКАГА

У гісторыі кожнага народа ёсць асобы, якія сваім жыццём, творчасцю, грамадскай дзейнасцю вызначаюць твар стагоддзя, а часам і эпохі, у якую яны жылі. Адно з іх былі прызнанымі пры жыцці, другія знаходзілі шлях да людзей праз цэлыя стагоддзі. Парознаму складваўся і лёс іх творчай спадчыны. Адно кнігі верна служылі і сучаснікам, і нашчадкам, другія, па розных абставінах, — пакрывалі пылам, трэці гарэлі ў полымі сацыяльных і культурных пераўтварэнняў. Яшчэ больш складаным быў «жыццёвы шлях» рукапісаў. Толькі адзінкі з іх дайшлі да нас у сваім першаходным выглядзе, аднак і тыя, што сёння знойдзены, паўстаюць перад даследчыкам далёка не ў лепшым стане.

Праходзіць час, і як з-пад разца таленавітага майстра з дрэва і каменя з'яўляюцца неўміручыя вобразы, так і даўныя слова, звернуўшы да сучаснікаў і ў будучыню, апрацаваныя даследчыкам і перакладчыкам, з новаю сілаю ўздзейнічаюць на пачуцці і думкі новых пакаленняў. Рацыянальнае, удумлівае, філасафічнае слова Франціска Скарыны, лірычнае і глыбокае — Міколы Гусоўскага, палымянае — Сымона Буднага, узрушанае — Васіля Цяпінскага, рытарычнае — Лявоніі Карповіча, вытанчанае — Сімона Полацкага — даюць непаўторную гаму фарбаў мінуўшчыны.

Сёння мы працягваем толькі адну старонку гісторыі нашага краю. І пачнём яе з далёкага ад Беларусі Падолля. Тут, у невялікім мястэчку Сматрыч, у 1577 годзе нарадзіўся чалавек, чьё імя залатымі літарамі высечана на скрыжалях гісторыі, — Мялецкі Сматрыцкі.

Сын Герасіма Сматрыцкага, камянецкага пісара, потым першага рэктара Астрожскай школы на Валыні, таленавітага пісьменніка і педагога, ён з маладосці апынуўся ў асяроддзі высокаадукаваных людзей свайго часу. У Астрожскай школе, дзе Мялецкі атрымаў першапачатковую адукацыю, выкладалі будучы канстанцінопальскі патрыярх Кірыла Лукарыс, брат Севярына Налівайкі — Даміян. Тут вучыўся легендарны гетман Сагайдачны і таленавіты прамоўца, педагог, перакладчык — Лявонцій Карповіч. Нагадаем, што ў Астрозе ў 1581 годзе выдатны рускі першадрукар Іван Фёдарав выдаў Біблію, якая па месцу выдання называецца Астрожскай.

Неўтайманаваная прага ведаў прыводзіць Мялецкі Сматрыцкага ў адну з буйнейшых навучальных устаноў таго часу — Віленскую езуіцкую акадэмію на філасофскі факультэт. Пасля паяхаванага яе заканчэння разам з маладым беларускім магнатам Багданам Саламярэцкім, настаўнікам якога ён быў, Мялецкі накіроўваецца ў Заходнюю Еўропу. Тут ён слухаў лекцыі ў Лейпцыгскім, Вітэнбергскім, Нюрнбергскім універсітэтах. Навучанне «пры грабніцы Сматрыцкі час свайго знаходжання ў Лейпцыгскім універсітэце» дапамагло яму зразумець сутнасць рэфармацыйнага руху ў Еўропе. Тут жа ён знаёміцца з творчасцю Лютара, Кальвіна, Цвінглі.

У канцы XVI — першай чвэрці XVII стагоддзя ўраўняліся найбольш жорсткія формы контррэфармацыі на славянскіх землях. У 1596

годзе ў выніку Брэсцкай царкоўнай уніі нараджаецца авангард контррэфармацыі на землях усходніх славян — уніяцтва. Кірыла Цярлецкі, Антоній Граковіч, Ісафат Кунцэвіч і ім падобныя ў барацьбе за так звананае «адзінства царквы божай пад адзіным пастырам» былі прызванымі нацыянальнымі Герастратамі і Аціламі.

Нагадаем, што ў тыя часы праваслаўная вера была адным з элементаў нацыянальнай культуры і барацьба за яе — адным з аспектаў нацыянальна-вызваленчай барацьбы беларусаў і ўкраінцаў. «Пачуцці мас, — пісаў Фрыдрых Энгельс, — былі ўскормлены выключна рэлігійнай пажывай, таму, каб выклікаць буйны рух, неабходна было ўласны інтарэсы гэтых мас прадстаўляць ім у рэлігійнай абалонцы». Для большасці «абраных», князёў і магнатаў, родная зямля была толькі сродкам для дасягнення своекарыслых мэт.

Менавіта ў гэты драматычны перыяд у адно з буйнейшых брацтваў — Віленскае — і прыходзіць Мялецкі Сматрыцкі. З 1607 года яго жыццёвы шлях на дваццаць гадоў звязваецца з барацьбай беларусаў і ўкраінцаў супраць каталіцызму і гвалтоўна насаджанай уніі.

Тут, у Віленскім брацтве, ім былі створаны «Анціграфі» і «Трэнас», «Граматыка» і «Казанне на пахаванне Лявоніі Карповіча», «Апраўданне нявінаватасці», «Абарона нявінаватасці», «Юстыфікацыя», «Суплікацыя» і іншыя творы.

«Анціграфі» і «Трэнас» паказалі, што ў беларусаў і ўкраінцаў з'явіўся таленавіты абаронца, слова якога заклікала да барацьбы, змагання за родную зямлю, яе традыцыі і звычкі. Сымвалічны вобраз праваслаўнай маці-царквы, ад імя якой Мялецкі Сматрыцкі звяртаўся да народа, і да яго неаднаразова выкарыстоўваўся ў палемічнай літаратуры Беларусі і Украіны ў творах Герасіма Сматрыцкага, Клірыка Астрожскага і іншых. Аднак толькі ў «Трэнасе» гэты вобраз-алегорыя стаў свайго роду вечавым званом, завуачаў заклікам да аднавання ўсіх сіл у барацьбе з наступаючым каталіцызмам.

Адступніцтва ад веры слушна трактавалася як здрада радзіме. У гэтым палеміст бачыў вытокі дэнацыяналізацыі, акаталічвання беларусаў і ўкраінцаў.

Вялікае месца ў творы Сматрыцкага займае крытыка рымскага папы і яго двара. У «Трэнасе» паказваецца, што папства — гэта тая крыніца, якая не толькі вядзе да згубы душы людзей, але з'яўляецца сілаю, што штурхае ў рабства цэлыя народы. «Ніколі, — пісаў першы біёграф Сматрыцкага, доктар тэалогіі, ураджэнец Мінска Якоб Суша, — ніхто з ератыкоў не рабіў у сваіх апостальскіх стаіцях такіх злых нападкаў, якімі напуюнены Плач. Тут, што ні слова — то язва, што ні думка — то атрута, тым болей пагібельная, што аўтар растварыў яе вытанчанаю слова як салодкаю прынадаю».

Мялецкі Сматрыцкі таксама з'яўляўся першым непераўзыходным папулярызатарам і перакладчыкам заходнеўрапейскай літаратуры розных часоў і народаў. Яго кніжка перш за ўсё была разлічана на шырокія народныя масы, дзеля таго, каб пазнаёміць іх з творчасцю такіх выдатных мастакоў слова, як

Гей, Пятрарка, Эразм Ратэрдамскі і іншых. Пры дапамозе цытат з антыватыканскай літаратуры Захаду Сматрыцкі паказаў рымскім папам як увасабленне ўсяго самага нічэмнага і пыхлівага, што ўся іх дзейнасць накіравана на распальванне войнаў паміж народамі, а самі яны — лютыя драпежнікі.

Пісьменнік-палеміст не абмежаваўся крытыкай зла і загану толькі рымскіх пап і іх двара. Ён адным з першых на Беларусі і Украіне даў ацэнку езуіцтву, як з'ява сацыяльнай. Менавіта езуіты, пісаў Сматрыцкі, садзейнічалі выгнанню з гарадоў і мястэчак ні ў чым не вінаватых людзей, іх вучні грамілі і знішчалі святыні народа, здэкаваліся са звычаяў і традыцый усходніх славян, праследавалі многіх таленавітых людзей таго часу.

Кароль і кіруючыя колы Рэчы Паспалітай, у састаў якой уваходзіла тады Беларусь, жорстка расправіліся з выдаўцамі «Трэнаса». Паколькі Мялецкі Сматрыцкі не падпісаў свайго імя і кніжка выйшла пад псеўданімам Тэафіла Арталог, яму ўдалося пазбегнуць кары. Аднак Лявонцій Карповіч, карэктар і рэдактар гэтага выдання, быў пазбаўлены свабоды і на працягу двух гадоў знаходзіўся ў турэмным зняволенні. Паводле загаду караля, кожнаму, хто купіў ці прадаваў «Трэнас», пагражала пакарэнне штрафам пяць тысяч чырвоных залатых. Была зачынена брацкая друкарня пры Святадухаўскім манастыры, адабраны шрыфты. На дзесяць гадоў змоўкла вострае палемічнае слова Мялецкі Сматрыцкага. Але ў гэты час ён рабіў не менш важную справу. Перад беларускай і ўкраінскай інтэлігенцыяй паўстала неабходнасць абароны роднай мовы. «Свяшчэннымі» мовамі, паводле біблейскага падання, у той час лічыліся тры — грэчаская, лацінская і яўрэйская. Таму беларусам і ўкраінцам трэба было даказаць, што і славянская мова — роўная сярод роўных.

Літаратура барока (нагадаем, што Мялецкі Сматрыцкі быў адным з заснавальнікаў гэтага стылю на Беларусі і Украіне) патрабавала перш за ўсё правілаў, мер, якія з'яўляюцца фундаментам усялякай творчасці.

У 1618—1619 гадах Мялецкі Сматрыцкі стварае сваю бессмяротную «Граматыку», якую вялікі рускі вучоны, паэт і мысліцель Міхаіл Ламаносаў разам з «Арыфметыкай» Магніцкага назваў «вратамі» свайго вучонасці. Гэтая мовазнаўчая праца Сматрыцкага, выкананая ў лепшых еўрапейскіх традыцыях, стала ўзорам для стварэння рускай, балгарскай, сербскай, румынскай і іншых граматык.

Узнаўленне вышэйшай праваслаўнай іерархіі іерусалімскага патрыярха Феафанам у 1620 годзе ўзняло новую хвалю барацьбы беларусаў і ўкраінцаў за сваю незалежнасць. Мялецкі Сматрыцкі быў пасвячоны на архіепіскапію полацкую, епіскапію віцебскую і меціслаўскую. У тыя часы грэчаская царква і традыцыйная пісьменнасць на царкоўнаславянскай мове з'яўляліся сувязным звяном паміж беларусамі і ўкраінцамі, з аднаго боку, і Маскоўскай дзяржавай — з другога. Уніяцка-езуіцкі лагер не мог не бачыць у гэтым саюзе вялікай міжнацыянальнай сілы, якая супрацьстаяла наступленню каталіцызму на Усход. Таму уніяты кинулі ўсе свае

сілы на падаўленне брацкага руху, на разрыў еднасці паміж трыма братамі ўсходнеславянскімі народамі.

Цяпер у цэнтры ўвагі пісьменнікаў сталі сацыяльна-палітычныя, маральна-прававыя праблемы. У сваіх творах гэтага перыяду Мялецкі Сматрыцкі задоўга да «Падарожжа з Пецярбурга ў Маскву» Радзішчава намалюваў жудасныя карціны падарожжа па многіх мясцінах Беларусі. Аднак паводле свайго шляхецкага светаўспрымання, ён не мог бачыць сапраўдных прычын цяжкага становішча народа. Знаходзячыся на адной класавай платформе з прадстаўнікамі вышэйшых слаёў грамадства, Сматрыцкі быў далёкі ад разумення сацыяльных прычын барацьбы ў тагачасным грамадстве. Таму бяспраўнае становішча беларусаў і ўкраінцаў тлумачылася чыста знешнімі прычынамі — прыняццем уніі.

У 1623 годзе адбылася так званая «Віцебская трагедыя». Віцязьчане, даведзеныя да адчаю жорсткасцямі уніяцкага архіепіскапа Ісафата Кунцэвіча, расправіліся з ненавісным уладькам. Пасля пакарэння смерцю цела Кунцэвіча было кінута ў Дзвіну.

З нябачанай дагэтуль жорсткасцю кіруючыя колы Рэчы Паспалітай расправіліся з паўстаўшым народам. Былі адсечаны галовы двум вышэйшым гарадскім сановнікам і восемнаццаці гараджанам, маёмасць якіх была канфіскавана, амаль сто грамадзян былі асуджаныя за вочна. Акрамя гэтага, горад быў пазбаўлены магдэбургскага права, скасаваны прывілеі, дадзеныя гораду папярэднімі каралямі. Ускосна вінаватым у гэтых падзеях быў прызнаны М. Сматрыцкі.

Напалоханы расправамі каралеўскіх улад, а таксама класавай барацьбай шырокіх народных мас, Сматрыцкі пакідае Вільню і накіроўваецца на Блізкі Усход. Да 1625 года ён падарожнічаў па «святых мясцінах». Аднак папярэднія падзеі, двайстая класавая пазіцыя і ідэяная хісткасць, уласцівае большасці пісьменнікаў таго часу, перадвызначылі яго сацыяльнае і палітычнае крызіс. Зблізіўшыся з князем — католікам Аляксандрам Заслаўскім у 1627 годзе патаемна, а ў 1628 — адкрыта, ён парывае з праваслаўем, з усім тым, за што ён змагаўся на працягу дваццаці гадоў.

Абурэннем сустрэлі беларусы і ўкраінцы здраду былога аракула, яго уніяцкія творы «Апалогію», «Паранезіс», «Экзатэзіс» і іншыя. Хаця гэтыя сацыяльны і напісаны ў лепшых традыцыях стылю барока, аднак з-за свайго антынароднай, антыпатрыятычнай накіраванасці яны не могуць быць аднесены да лепшых здабыткаў старажытнай літаратуры ўсходніх славян.

27 снежня 1633 года Мялецкі Сматрыцкі памёр у багатым Дэрманскім манастыры на Валыні, аднак слава прыміршчеля, якую ён шукаў на працягу апошніх пяці гадоў свайго жыцця, так і не прыйшла да яго.

У памяці народа застаўся невядомы Тэафіл Арталог, Сматрыцкі-граматык, аўтар «Абароны нявінаватасці», «Юстыфікацыі» і «Суплікацыі». Яго «Трэнас» перадаваўся ад аднаго пакалення другому як самае дарагое і каштоўнае, як заповіт паміраючага старца сваім нашчадкам.

Уладзімір КАРПІКІ.

ЗАГУЧЫЦЬ АРГАН

Арган, выраблены чэхаславацкімі майстрамі, нядаўна дастаўлены ў Мінск. Інструмент упершыню «паспрабуе голас» у Залатагорскім касцёле. Цяпер заканчваецца рэстаўрацыя памяшкання, у якім размесціцца малая зала Белдзяржфілармоніі.

Сёлета аматары арганнай музыкі атрымаюць яшчэ адзін падарунак — з Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. Нямецкія спецыялісты заканчваюць работу над інструментам, які будзе гучаць у палацкім Сафійскім саборы.

САЛАМЯНАЯ КАЗКА

Толькі недасведчаны лічыць, што салама жоўтага колеру. На самай справе ў яе дзясцкі адценняў — ад серабрыста-зялёнага да чырванаватага. Каб атрымаць інтэнсіўны залаты колер, салому некалькі дзён сушаць на сонцы. А ўжо потым можна рабіць з непадатлівага сцябла дзівосных пёўняў з пышнымі хвастамі, крутарогіх бараноў, велічных паўлінаў, ствараць сцэнікі з народнага жыцця, казачныя кампазіцыі. І ўсё гэта вяртузна атрымліваецца ў майстра мастацкага пляцення з Брэста Веры Гаўрылюк, якой споўнілася 80 гадоў.

У 62 гады, калі яе равеснікі знаходзіліся ўжо на заслужаным адпачынку, паступіла Гаўрылюк у Маскоўскі завочны ўніверсітэт мастацтваў імя Крупскай, а ў 67 атрымала дыплом з адзнакай. За гэтыя гады яна навучылася малюванню, мастацкаму канструаванню, і работы яе сталі больш прыгожыя, разнастайныя. Вырабы Брэсцкай фабрыкі сувеніраў, дзе В. Гаўрылюк і па сёння займае адказную пасаду майстра-мастака, адраўляюцца ў ЗША і Канаду, ФРГ і Італію.

Самы прасты матэрыял становіцца творам мастацтва, калі да яго дакрануліся рукі майстра.

ЗМЕНА РЫХТУЕЦА ЗАГАДЗЯ

Народнаму аркестру народнага інструментаў Мінскага педагогічнага інстытута імя М. Горкага споўнілася 30 гадоў. Але сярэдні ўзрост музыкантаў значна меншы — адбіваецца спецыфіка студэнцкага калектыву. Надыходзіць час, і асноўны састаў страчвае па дваццаць пяць чалавек. Гэта тыя, хто атрымалі дыпламы аб вышэйшай адукацыі і ад'язджаюць з Мінска — ідуць у самастойнае жыццё. Але такія, не вельмі спрыяльныя для аркестра абставіны, не адбіваюцца на якасці выканаўчага майстэрства. Загадзя рыхтуецца змена — здоўжыцца, таленавітыя музыканты-аматары. Таму і рэпертуар у калектыву не з лёгкіх: асвоены такія складаныя партытуры, як «Народнае свята» Д. Шапастова, Фантазія на тэмы камсамольскіх песень І. Лучанка, Фантазія Я. Глебава, п'есы У. Прохарава, А. Шырокава, апрацоўкі беларускіх народных песень.

Зараз, калі пачаўся Усесаюзны агляд самадзейнай творчасці, прысвечаны 40-годдзю вызвалення краіны ад фашысцкіх захопнікаў, калектыву рыхтуе новую праграму. На ўрачыстасцях будучы выкананы дзве п'есы Яўгена Глебава, Фантазія на тэмы песень ваенных гадоў У. Алоўнікава, «Закліканне агню» Дэ Луна, «Пісьмо з сорака пятага» І. Лучанка і іншыя творы...

Дарэчы, некалькі месяцаў назад у свет выйшла манаграфія кіраўніка калектыву У. Перацяцкі «Грае аркестр МДП імя А. М. Горкага», дзе ён расказвае пра гісторыю, асаблівасці і творчае крэда студэнцкага аркестра.

СТАРЭЙШАЙ БЕЛАРУСКАЙ ПАЭТЭСЕ КАНСТАНЦЫІ БУЙЛО СПОЎНІЛАСЯ 85 ГАДОЎ

ДЛЯ СЭРЦА — ВЕЧНАЙ МАЛАДОСЦІ

У тыя перад'юбілейныя дні ў кватэры Канстанцыі Буйло тэлефон званіў часта: сябры, сваякі, а часам і людзі незнаёмыя з Масквы, Мінска і іншых гарадоў віншавалі юбілярку, выказвалі свае зычанні, дзякавалі за асалоду, якую прынесла ім знаёмства з творчасцю паэтэсы. Па меры сіл прымала Канстанцыя Антонаўна гасцей: дэлегацыі ад Саюзаў пісьменнікаў СССР і БССР, пісьменнікаў з Польскай Народнай Рэспублікі, карэспандэнтаў газет і радыё.

Пашчасціла ў гэты час пабыць у Маскве і мне. Як заўсёды, апошні квартал, апошні дом, апошнія метры да Ціхвінскага завулка хочацца мінуць хутчэй. Вось і дом нумар адзінаццаць, чацвёрты паверх... Кожны раз, калі націскаю кнопку званка на высокіх, цёмных, крыху старамодных дзвярах, трывожна і радасна замірае сэрца. За імі жыве Канстанцыя Буйло — легенда і зусім просты чалавек, пачатак беларускай літаратуры і яе сённяшні дзень.

На званок выходзіць Барыс Мацвеевіч, муж і верны сябар Канстанцыі Антонаўны на працягу амаль сарака гадоў, а з пакоя ўжо чуецца яе нецярплівы па-трабавальны голас:

— Ну, дзе ж вы там? Ідзіце хутчэй!

Я ўваходжу і здзіўлена заставаю на месцы. Апошнім часам, размаўляючы па тэлефоне, часта чула: дрэнна чуюся, хварэю. Перада мной жа была прывабная жанчына з нейкім прасветленым тварам, на якім блішчэлі, жылі, смяяліся вочы, рухі былі энергічныя, а голас, як і раней, малады і звонкі. Канстанцыя Антонаўна была апранута ў новую сукенку з белай кветкай на каўняры, і гэты ўбор яшчэ больш упрыгожваў яе. Канстанцыя Антонаўна сядзела на канапе перад кучай тэлеграм, пісьмаў, паштовак. Яшчэ ішлі навагоднія віншаванні, затрыманыя перагружанай святочнай поштай, а іх ужо дэганялі юбілейныя.

— Многа з Беларусі, вельмі многа. — Мне падумалася, што яны для Канстанцыі Буйло маюць асаблівую каштоўнасць. З Мінска пішучы Эдзі Агняцвет, Ніна Тарас, Станіслаў Шушкевіч, жонкі Глебкі і Лынькова, з якімі паэтэсу звязвае дружба. З Вільнюса віншуе Зоська Верас. К. Буйло з добрай усмешкай падала мне паштоўку, якая прыйшла з горада Арцём'еўска ад дзяцей з літаратурнага клуба «Брыганціна». Таня Гаўрыленка пісала, што яны жадаюць любімай паэтэсы «мірнага неба, моцнага здароўя, для дома — радасці, для работы — мудрасці, для сяброў — вернасці, для сэрца — вечнай маладосці».

— Вы сёння мая першая гасця, — адкладаючы ўбок пісьмы, сказала Канстанцыя Антонаўна. — І я вам рада. А зараз прыйдзе Жэня, сын, потым карэспандэнт з радыё. Не змагла адмовіць яму, а цяпер чакаю і хвалюся. Я заўсёды цяпер хвалюся перад кожнай сустрэчай, бо не магу прыняць чалавека так, як хачу: каб стол ламаўся, каб гасцю зручна ў мяне было. Сіл няма завіхацца. Я ж беларуска, а беларусы ўсе

У пасляваенныя гады К. Буйло была частай гасцяй у Мінску. З многімі пісьменнікамі звязвала і звязвае яе сардэчная дружба. НА ЗДЫМКУ: Канстанцыя БУЙЛО з пісьменнікамі К. КРАПІВОЙ, П. БРОУКАМ, М. ЛЫНЬКОВЫМ, Я. СКРЫГАНАМ і іншымі.

вельмі гасцінныя. Любяць і ўмеюць прывеціць, напіць, накарміць.

Згадка пра беларусаў павяла Канстанцыю Антонаўну ў тое далёкае мінулае, калі яна была яшчэ зусім дзяўчо, але ўжо мела важныя абавязкі і ехала з Вільні настаўнічаць у вёску Чаўшклі пад Ліду. На ўсё жыццё запомніла яна вочы і рукі той вясковай кабеты, якая прывяла яе, адубеўшую і галодную, да сябе ў хату, дала цёплую хустку, валёнкі, наліла гарачай капусты з баранінай.

— Больш за ўсё мне патрэбны былі ў той момант ласка, спагада, добрае слова. І ўсё гэта я знайшла. Наш беларускі народ надзвычай чулы, надзвычай душэўны і ў той жа час цвёрды і мужны.

...У пярэднім пакоі запеў званок. Прыйшоў Яўген Вітальевіч. Ласкава павітаўся з маці, перадаў пенсію, якую атрымлівае замест яе.

— Гэта мой міністр фінансаў, — жартуючы, прадставіла сына Канстанцыя Антонаўна. — Мне здажка, а ён вядзе ўсе мае грашовыя справы.

Пасля наступнага званка ў пакой увайшоў Юрый Папоў, уласны карэспандэнт Беларускага радыё і тэлебачання ў Маскве. Як і кожны чалавек, які ўпершыню сустракаецца з Канстанцыяй Буйло, не ўстрымаўся і ён ад пытання, ці даводзілася ёй сустракацца, гутарыць з Янкам Купалам і Якубам Коласам.

— Як з вамі, і во ў гэтым самым пакоі, — расмяялася Канстанцыя Антонаўна. — З Купалам мы сябравалі і былі на «ты». Ён мне быў блізі як паэт сваім лрызмам, цвёрдай і пшчотнай манерай пісьма. Купала блізі мне сваёй надзвы-

чайнай народнасцю. Яго вершы, як нават. Я так іх разумела, таму і прысвяціла Купалу свой верш «Звон».

З Якубам Коласам я сустракалася радзей. Гэта быў чалавек зусім іншага складу, чым Купала. Памятаю, як на адной вечарыцы мы ўсе танцавалі, а ён, сумны, сядзеў за сцэнай. (Колас быў тады пад наглядом паліцыі). Па лятучай пошце я паслала яму запіску: «Дзядзька, што выражаюць вашы вочы?» І тут жа атрымала адказ: «Мой зрок, як лёд, халодны. Гарыць тады ён толькі, калі накармлены галодны і голяца людскія болькі». Гэта дзяўчыны ён так напісаў на яе жарталівае пісьмо. Канешне, то быў адказ чалавека, які шмат перажыў, шмат пакутаваў. Суровы адказ.

Па просьбе Ю. Папова паэтэса прачытала некалькі сваіх вершаў, і я была ўражана, наколькі эмацыянальна, прачула, напеўна гучалі яны ў яе выкананні. А калі пайшоў карэспандэнт, Канстанцыя Антонаўна неяк разгублена сказала:

— Ну вось, зноў раскрылася перад малазнаёмым чалавекам. Многа ўсяго нагаварыла ды яшчэ з такім запалам. А навошта?

— Раскрылася перад малазнаёмым чалавекам, — паўтарыў словы маці Яўген Вітальевіч. — Скажы мне, а што ты рабіла ўсё жыццё? Здаецца мне, пісала вершы. А якраз у іх ты найбольш і раскрывалася.

— Так, напэўна, ты маеш рацыю, сыноч. — І ўжо да мяне: — У вершах усё мае жыццё, мае пакуты і радасці, думкі і назіранні, пачуцці да розных людзей, да Радзімы, да Беларусі. Двухтом-

нік, які не так даўно выдадзены ў Мінску, — вялікае для мяне задавальненне.

— Канстанцыя Антонаўна, цэлы дзень круціцца на языку пытанне: адкуль бяруцца вашы бадзёрасць, аптымізм, у чым чэрпаеце сілы?

— Сама не ведаю, адкуль мая энергія. Відавочна, гэта бацькам і маці закладзена ў характары, тэмпераменце. Сёння раніцай мне сястры казалі: ты ў нас такая моцная, ты наша апора. Якая там апора! Проста не люблю ніць.

— У чым зараз для вас сэнс жыцця?

— У кніжках. Я раніцай устаю і ведаю: мяне чакае радасць. Радасць сустрэчы з новай кнігай. Забяспечвае мяне імі Жэня. Зараз перачытваю Галсуорсі. Люблю гэтага пісьменніка за яго цудоўную паэтычную мову.

— А Жэня — гэта таксама радасць?

— Безумоўна!

— Вы задаволены ім як сынам і як чалавекам...

— Я рада, што яго жыццё запоўнена цікавай работай. Ён піша сур'ёзную навуковую працу, яму добра жывецца, у яго ўсё добра ў сям'і. Як сын ён пшчотны, клпатлівы, уважлівы. Чаго ж яшчэ маці можа жадаць?!

— Вы пісалі, што летам да вас з Варонежа прыязджаў праўнук Алёша...

— Хлопчыку зараз гадоў 14 ці 15, і ён надта ж сарамлівы. А хоча быць журналістам. Мы з Жэнем гаворым яму, што трэба загартоўваць характар. У іх з дзедам (з маім сынам) па пытаннях футболу сур'ёзныя разыходжанні, не сыходзяцца ў думках пра ігракоў. У мяне з Алёшам моцная дружба. І ён — таксама радасць.

Я часта атрымліваю ад Канстанцыі Буйло пісьмы. І заўсёды, калі яны напісаны па-беларуску, здзіўляюся: за столькі год жыцця ўдалечыні ад роднага краю яна не забылася сваёй мовы.

— Я не толькі мову захавала, — адказала мне паэтэса. — Я захавала памяць аб Беларусі настолькі востра і ярка, што бяссоннымі ночамі я блукаю сцэжамі майго дзяцінства то каля возера, то каля Іслачы. Здаецца чую пах вольхі, горкіх траў над рэчкай, ці як дубы пахнуць пасля дажджу.

Начамі, калі не спіцца, у маёй галаве нараджаюцца вершы. Не падабаюцца яны мне, і я стараюся адвязацца ад іх. Тады пераходжу на лік — адзін, два, тры, чатыры... А іншы раз словы, рыфмы, думкі так і льюцца, жыва і ярка паўстаюць вобразы. Мне ж заўсёды лёгка працавалася. Над сваімі творамі я не пакутавала.

— А пра што цяпер вашы вершы?

— Пра жыццё і яго сэнс, пра блізкіх мне людзей, некаторых ужо і ў жывых няма, больш за ўсё пра Беларусь. Яна для мяне штосці такое роднае, блізкае, крэўна маё, што я не магу сябе адарваць ад яе. Ёй я гавару пшчотныя, ласкавыя словы, і ўсё ж, здаецца, няма такіх, якімі магла б я выказаць ёй сваю бязмежную любоў.

Дзіяна ЧАРКАСАВА.

СВЯТА

ДЗІЦЯЧАГА

КІНО

На пачатку студзеня, у час школьных канікулаў, у Мінску ўрачыста праходзіў II Усеаюзны кінафестываль «Казка». Яго праграма складалася са стужак, зробленых у розныя гады майстрамі савецкага дзіцячага кіно. Спецыяльна да гэтага свята былі рэстаўрыраваны і паўторна надрукаваны многія старыя, але і сёння любімыя малышамі карціны — «Золушка», «Васіліса-прыгажуня», «Снежная каралева», «Горад майст-

роў», «Залаты ключык» і многія-многія іншыя. Юных глядачоў чакалі і сустрэчы з новымі фільмамі. Беларускае кіно прадставала кінастужку рэжысёра Л. Нячаева «Казка пра зорнага хлопчыка» і тэлевізійны фільм Е. Маркоўскага «Як я быў вундэркіндам».

Адкрыццё фестывалю супала з навагоднім святам. Вакол улрыгожаных ёлак наладжваліся карнавалы з казачнымі героямі, Дзедам Марозам, Снягуркай, няўрымслівым героем беларускага фальклору Несцеркам, скамарохамі і кара-

бейнікамі. Да дзятвы прыходзілі хаця і не казачныя, але не менш жаданыя госці — акцёры, рэжысёры, мастакі. Яны расказвалі пра тое, як ствараюцца фільмы, цікавіліся, што больш падабаецца маленькім сябрам. Дарэчы, такія сустрэчы праходзілі не толькі ў сталіцы,

але і ў многіх абласных і раённых цэнтрах Беларусі.

Кінафестываль «Казка» стаў ужо традыцыйным. У наступным годзе яго будзе прымаць братня Літва.

НА ЗДЫМКАХ: казачны карнавал ля кінаатэатра «Кастрычнік». Фота А. КЛЯШЧУКА.

любія сэрцу мясціны

ДЗЕ ЛЬЕЦЦА НЁМАН СРЭБРАВДНЫ...

Мясцовыя жыхары сцвярджаюць, што іх вёска вядзе сваё паходжанне ад нейкага чалавека па прозвішчу Жук, які пасяліўся тут першым. Калі гэта так, то трэба аддаць належнае таму Жуку: ён выбраў для паселішча вельмі зручнае і мяляўнічае месца. Побач з вёскаю — Нёман, а вакол, на многія кіламетры ўздоўж правага берага ракі, раскінуліся векавыя лясы.

Жукаў Барок... Пачатак гісторыі вёскі трэба шукаць у глыбіні тысячагоддзяў. Аб гэтым сведчаць шматлікія стаянкі эпохі неаліту і бронзавага веку, рэшткі якіх засталіся на беразе Нёмана. У XVI—XVIII стагоддзях Жукаў Барок належаў Радзівілам і быў вядомы як адзін з пунктаў на шляху з Міра ў Мінск. Паблізу вёскі знаходзіўся брод праз раку. У час Айчыннай вайны 1812

года тут перапраўлялася на правы бераг Нёмана руская армія генерала Чычагава, якая рухалася ў напрамку Мінска. Архіўныя матэрыялы сведчаць, што ў пачатку XIX стагоддзя вёска складалася з 11 двароў. На рэчцы Ячонцы, што ўпадае ў Нёман, стаяў тады стары драўляны млын з адным колам. Каля млына знаходзіліся пабудаваныя ў пачатку XVIII стагоддзя царква, а таксама карчма і стадола.

Аб старажытнасцях у наваколлі Жукава Барка паведамляў у сваіх творах вядомы польска-беларускі паэт мінулага стагоддзя Уладзіслаў Сыракомля. На працягу амаль 10 год ён жыў недалёка ад вёскі, у арэндаваным ім фальварку Залучча. Нёманскія мясціны з'яўляліся крыніцаю натхнення «вясковага лірніка». Аб жыхарах Жукава Барка ён пісаў,

што гэта сярэдняга росту, з лагоднымі, славянскімі рысамі твару людзі. Абраныя яны ў самаканяны сярмягі. Асабліва Сыракомля падкрэсліваў працавітасць мясцовых сялян.

З Жукавым Барком цесна звязана жыццё і творчасць яшчэ аднаго паэта — Адама Плуга (Антонія Пяткевіча). Тут, у сям'і радзівілаўскіх ляснічых, ён правёў сваё дзяцінства, а ў 40—50-я гады неаднаразова наведаў Жукаў Барок. Каля 1840 года адбылося знаёмства Плуга і Сыракомлі. Менавіта пад уплывам сустрэч з Сыракомлем пачынаецца літаратурная дзейнасць А. Плуга. Свае першыя творы паэт прысвячае роднаму дому і сябрам. Адзін з такіх вершаў называецца «Жукаў Барок».

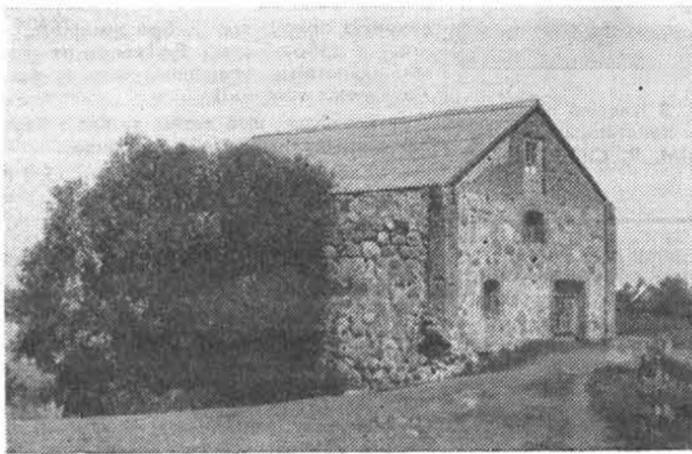
Час не пашкадаваў вёсцы. Маўклівым сведкам мінулага з'яўляецца цяпер, бадай што, толькі млын, пабудаваны ў 1911 годзе на месцы ранейшага, драўлянага. Недалёка ад яго — рэшткі падмуркаў царквы і карчмы. Невялікі пясчаны курган пад дзвюма магутнымі хвоямі нагадвае пра старыя могілкі. А побач сучасны Жукаў Барок — прыгожая, замужняя вёска, дзе жывуць працавітыя і сціплыя людзі.

На нашай зямлі ёсць многа куткоў з багатай гісторыяй, якія звязаны з жыццём выдатных людзей. Жукаў Барок можа па праву лічыцца адным з іх.

В. ШАБЛЮК.

НА ЗДЫМКУ: млын ля вёскі Жукаў Барок.

Фота аўтара.

ЗЯЛЁНАЯ ПУШЧА

Музыка У. БУДНІКА

Словы В. ЗУЕНКА

з душой, напеўна

1. Зя- ле- на- я Пуш- ча- ка-
- лис- ка ма- я- га- лін- ка- ю па- мя- ці
ў сэр- шы. Пад ша- та- мі зvon- кі- мі
хло- пчык ста- яў, ку- ван- не збі- раў у ва-
ПРЫПЕЎ:
- дэр- па. Па- ля- ны як Млеч- на- га
Шля- ху сля- ды- у- сё за- кі- па- лі ў су-
- ні- шах. Лі- чы- ла зя- зю- ля та-
- кі- я га- ды, што ў сне толькі мо- гуць прыс- ніц- ша!
1 Для заканчэння
2. Зя- / ля- е

Зялёная пушча — калыска мая —
Галінкаю памяці ў сэрцы.
Пад шатамі звонкімі хлопчык стаяў,
Куванне збіраў у вядзерца.

Прыпеў:

Паляны — як Млечнага Шляху сляды —
Усе закіпалі ў суніцах,
Лічыла зязюля такія гады,
Што ў сне толькі могуць прысніцца!

Зялёнае лета планетай пплыло,
Удол прарастала карэннем,
На сцежках лясных распраўляла крыло
Касмічнае пакаленне.

Прыпеў.

І час гэты выспеў, і год надышоў:
Ракета ўразаецца ў просніны!
А дома — Мядзведзіца зорным каўшом
Зноў меры камусьці прыносіць.

Прыпеў.

Пад небам лясным — Падбярэззе і Клён,
І воблачкам — Белае ў маі...
Загадкава кліча ў палёт Арыён,
Зялёная пушча вяртае.

АРХІЎ РАСКАЗАЎ

Сярод матэрыялаў, што захоўваюцца ў Цэнтральным дзяржаўным гістарычным архіве БССР, ёсць справа, з якой можна даведацца, што ў 1882 годзе вядомы рускі мастак І. Айвазоўскі падарыў «Таварыству дапамогі вучням» сваю карціну «Марскі від». З дазволу Міністэрства ўнутраных спраў яна была разыграная па латарэі, а грошы перададзены ў фонд таварыства.

Таварыства гэтае было створана ў 1875 годзе ў Мінску для матэрыяльнай падтрымкі бедных вучняў. Існавала яно толькі дзякуючы членскім узносам, ахвяраванням, зборам з публічных лекцый, дабрачынных спектакляў, вечароў, канцэртаў. Пра цяжкае становішча таварыства і стала вядома прафесару Пецябургскай акадэміі мастацтваў І. Айвазоўскаму.

Надвор'е ў гэтую зіму не надта зімовае. Звычайнымі зрабіліся не толькі адлігі, нават снежаньскія ці студзеньскія дажджы. Але калінікі зіма ўсё-такі ўспамінае пра свае абавязкі. І тады снег за адну ноч пакрывае белым покрывам зямлю. Яшчэ ўчора чорныя і пахмурныя дрэвы расцвітаюць іглістым інеем. Раздолле тады для дзятвы: бегуюць, куляюцца, кідаюць адзін у аднаго снежкам. І заміраюць, убачыўшы на галінцы лімонна-жоўтую сініцу ці чырванагрудыя снегіра. Які прыгожы тады свет навокал!

Фота Я. КАЗЮЛІ.

(ПОРТ)

ХАКЕІСТЫ мінскага «Дынама» паспяхова выступілі ў традыцыйным міжнародным турніры ў горадзе Вайсвасеры (ГДР).

Беларускія спартсмены перамаглі чэхаславацкія каманды «Шкода» (3:1) і «Славія» (5:3). У апошняй гульні мінчане сустрэліся з гаспадарамі спаборніцтваў, у якой таксама аказаліся мацнейшымі — 6:2. Дынамаўцам уручаны прыз «Кубак шкловыдзімальшчыкаў».

НЕКАЛЬКІ міжнародных гульняў у ФРГ правялі футбалісты мінскага «Дынама».

Іх сустрэчы з «ФВВ-Аўсваль» (Заходні Берлін) і «Партызанам» (Югаславія) завяршыліся ўнічыю з лікам 2:2 і 1:1 адпаведна.

УСЕСАЮЗНЫЯ спаборніцтвы па скачках у вышыню прайшлі ў Ленінградзе.

Добра на іх выступілі беларускія лёгкаатлеты. Пераможцай сярод юніёраў стала Ліля Плахоцкая (Магілёў), а сярод самых маленькіх — віцебчанін Андрэй Каланда.

НА УСЕСАЮЗНЫМ турніры па бадмінтону на прыз А. Мяснікова вялікага поспеху дамагліся беларускія спартсмены.

Магіляўчанка Святлана Бялясава першынствавала ва ўсіх разрадах: адзіночным, парным і змешаным. Анатоль Скрыпко стаў мацнейшым у адзіночным разрадзе і ў спаборніцтве мужчынскіх пар.

АБЛЮБАВАЛІ САЖАЛКІ

Тры тысячы гектараў сажалак рыбакамбіната «Любанскі», што на Міншчыне, служаць месцам для вырошчвання карпа. З'яўленне вялікіх плантацый прыцягнула ўвагу «аматараў» пачаставацца рыбай. Першымі перасяліліся сюды бабры, затым з'явіліся лісіцы і выдры.

Ціхія, зручныя сажалкі Любанскага рыбакамбіната спадабаліся рэдкім жывёлам. Пастаянная прысутнасць людзей — рабочых сажалак, ніколькі не бянтэжыць іх.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 99